

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

NİSAN 1972

SAYI 94

CİLT : 16

350 KURUŞ

MERKEZİ : Bursa — Sanayi Bölgesi

Telefon : 18500 — 18504

BÜRO : Bursa — Atatürk Caddesi, Ticaret Bankası, İş Han Kat 1
Telefon : 14 489

BÜRO : İstanbul — Unkapanı Atatürk Bulvarı, Manifaturacılar Çarşısı
No. 3501 — 3502 Telefon: 22 35 73 — 27 72 53

Dikkat !

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez. Yazılarda ki fikirler yazarlara aittir. Cemiyeti ve dergiyi sorumlu kılmaz gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez.

Reklâm Tarifesi

Ön kapak içi	750,— TL.
İç sahife	500,— TL.
Arka kapak içi	750,— TL.
Arka kapak	1000,— TL.

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İctimai ve Siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz.
K. ATATÜRK

CİLT : XVI
NİSAN 1972
SAYI : 94

Fiatı : 3.5 T. L.
Yıllık : 42-6 Aylık : 21 TL.

YAZI HEYETİ İSTANBUL

MUAMMER BAŞOĞLU
NİHAT BATUR
İLKER BİRDAL
NATİK BUDA
FARUK ÇEHRELİ
MEHMET EMANET
ZEKİ ERGİNSU
ŞEMSEDDİN GÜLER
Prof. Dr. MÜKERREM HİÇ
EROL OKUYAN
ORHAN SOFUOĞLU
REŞAT UMUR
RIDVAN YÜKSELEN
ANKARA
ORHAN BULDAÇ
OKTAY EMED
NACİ SARIEYYÜBOĞLU

Sahibi : Cemiyet Adına NİHAT BATUR

Yazı İşleri Müdürü : FARUK ÇEHRELİ

İdare Müdürü : ZEKİ ERGİNSU

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon : 44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63

P. K. 599 Karaköy/İst.

Basıldığı yer : YENİLİK BASIMEVİ

İÇİNDEKİLER

2. Derginin Sesi ***
3. Fiat hareketleri, nedenleri ve alınacak tedbirler Orhan BULDAÇ
13. Sendikacılığın gelişmesi ve Türkiye'deki yeni oluşumlar Server ŞENGÜN
21. Türkiye'de ihracatı teşvik tedbirleri, Yüksel GÜNGÖR
25. Satış yönetimi ve organizasyonu S. Nihat GÜVENAL
29. Türkiye'de turizm istatistikleri Ali TOPALOĞLU
32. Yurt dışındaki işçilerimiz Özcan ŞENGÖLE
36. Yabancı sermaye ve sanayimiz Nurettin ÖZSİMŞEK

Derginin Sesi !.

Sevgili ve Değerli Okuyucularımız,

Genel Merkezimizin Genel Kurul Kongresi, 29.Nisan.1972 Cumartesi günü, saat 14.30 da, Bahçekapı 4. Vakıf Han, Bölge Ticaret Müdürlüğü Salonunda yapılacaktır. Çoğunluk sağlanamadığı takdirde, 13.Mayıs.1972 Cumartesi günü, aynı yerde, aynı saatte, mevcudun iştirakiyle yapılacaktır.

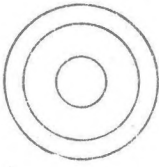
Genel Merkez Genel Kurul Kongresi tüzüğümüzün amr hükmü gereğince, irtibat bürolarına, şubelere ve Genel Merkeze kayıtlı bütün üyelerimize açıktır.

Kongreye giriş belgesi kongre günü Genel Başkanlıkça verileceğinden kongreye iştirakini beklediğimiz bütün asli üyelerimizin, 1972 yılı üye aidatlarını ödediklerini belgeleyen makbuzu beraberlerinde getirmeleri rica olunur.

GÜNDEM

- 1 — Açılış.
- 2 — Başkanlık divanı seçimi.
- 3 — Tüzük tadili.
- 4 — Cemiyet Divanı Faaliyet Raporunun okunması.
- 5 — Yönetim Kurulu Faaliyet Raporu ve mali raporlarının okunması.
- 6 — Denetim kurulu faaliyet raporunun okunması.
- 7 — Raporların müzakeresi.
- 8 — Divanın, Yönetim Kurulunun ve murakıpların ibraları.
- 9 — Yeni yıl bütçesinin müzakeresi ve tasdiğe sunulması.
- 10 — Yeni, Divanın, Yönetim Kurulunun ve Murakıpların seçimi.
- 11 — Dilek ve temenniler.

İKTİSAT DERGİSİ

Fiat Hareketleri, Nedenleri ve Alınacak Tedbirler

ORHAN BULDAÇ

A — NEDENLER

Ülkemizde, siyasal dalgalanmaların ve bunalımların dahi gizli yemediği çetin ekonomik sorunlar, tüm tartışma konularının başına geçmiştir. Fiat yükselmelerinin her sınıftan vatandaşı tedirgin ettiği bu dönemde, ekonomik sorunların tartışılan konuların başına geçmesi, gerekli tedbirlerin hızla alınması ve ekonomik bunalıma bir çözüm bulunması yönünden mevcut umutları takviye eden en önemli unsur olarak görünmektedir.

1970 de Devalüasyon kararının alınması ile başlayan fiat hareketleri tartışması, devalüasyon eyle-

minden hemen sonra çıkartılan devlet memurları kanunu ile önem kazanmıştır. Başlangıçta % 15 olarak saptanan fiat artışları, milli gelirin yaklaşık olarak % 10 unun devlet memurlarına transferini zorunlu kılan personel reformu ile daha da hızlanmış; kamu harcamalarında yatırım harcamalarının aleyhine gelişen cari gider artışları kamu yatırımlarını yavaşlatarak istihdam ve kalkınma hızında düşmelere neden olmuştur.

Artan kamu harcamalarına kaynak yaratmak yanında özel kesim yatırımlarını sanayiye yöneltmek, gayri menkuller üzerinde sürdürülen spekülatif kazançları önle-

mek ve özellikle lüks inşaat yatırımlarını frenlemek amacıyla dönük olumlu finansman kanunları da karşıt tedbirlerin alınmaması nedeni ile inşaat yatırımlarına alışık özel kesimin yatırım yapmak temayülünü yavaşlatmış ve fiatlarında bir miktar artmasına neden olmuştur. Görüldüğü gibi, Kamu ve özel kesimlerinde kaynak yetersizliği ve vergi tedbirlerinin yarattığı yatırım sıkıntısı, ekonomide durgunluk halinin ve işsizliğin başlıca neden-halinin ve işsizliğin başlıca nedenidir.

% 66.6 oranında yapılan ağır bir devalüasyon eyleminden sonra ekonomik hayatın kendine yeni dengeler arayacağı doğal bir olaydır. Ancak, fiat artışlarının ekonomisi devalüasyondan önceki olumsuz noktaya getirmemesi içinde fiat artışlarına engel olacak ekonomik ve mali tedbirlerin alınması gerekliliği de her türlü tartışmadan uzak bir gerçektir. Başlangıçta bu yolun benimsendiği hatırlardadır. Ancak ham maddesi dışa bağlı ve montaj niteliğindeki sanayinin ve özellikle bol kârla çalışmaya alışık sanayici ve tücarın fiat artırma temayülü ve etkin hali, devalüasyonun doğal sonucu olmak lâzım gelen bir nisbetin üzerinde fiat artışları ile sonuçlanmış; artan fiatlar karşısında gittikçe durumu sarsılan kamu iktisadi kuruluşlarının zam

talepleri, zararlarının kamuca finanse edilememesi, daha gerçekçi bir ifade ile kamununda bu zararları karşılamak için ayıracağı bir kaynağa sahip olmaması nedeni ile, durdurulamamış ve zam kararları birbirini takip eder hale gelmiştir. Aynen destekleme alanları ve para arzudaki artışlarında fiatlar önemli oranda etkilediğini kaydetmek gereklidir.

Bu şekilde piyasa kuraları işlemeye başlamış ve bazı fırsatçı ve vurguncularının da teşviki ile fiatlar bugünkü düzeyine ulaşmıştır. 600 TL. bir ton kömür, 100 kuruşa bir yumurta hayat pahalılığının tipik göstergeleri olarak tartışmalara konu olmuş ve daha acı olarak fakara insanların kıt bütçeleri içerisine girmiştir.

Yatırım harcamalarının yavaşlaması ile başlayan ekonomik durgunluk fiat artışları ile «Durgunluk içinde Enflasyon» (Stagflation) haline dönüşmüş ve ülkemizi tam bir bunalım içine itmiştir.

Ekonomi idaresinin güçlüğü, ekonomi bilmeyenler dışında olanlar ve özellikle ekonomistlerce bilinen bir husustur. İyi niyet ile alınan kararlar eğer ekonomi biliminin kurullarına ve gerçeklerine uygun değilse olumlu bir sonuç yaratamazlar. 1970 yılında alınan kararların ve devam ettirilen hataların

ekonomimizi ne hale getirdiği açıktır. Enflasyonla savaşta etkili bir araç olan ve dış ödemeler dengesini ihracatı arttırma olanağı yaratarak sağlamaya yarayan, devalüasyon eylemi fiat istikrarı sağlanmadığı sürece bir yarar getiremeyeceği ve ayrıca haksız transferlere neden olarak toplumsal ve ekonomik dengeyi bozacağı bilinen ve çok sık ifade edilen bir husus olmakla beraber, bugün bu tehlikelerle karşı karşıya bulunmamız gerekli tedbirlerin tam ve etkin şekilde alınmadığı ve uygulanmadığı gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Fiat artışları, enflasyon dış ödemeler açığı devalüasyon süreci 1970 devalüasyonuna rağmen halen geçerliliğini muhafaza etmektedir.

Fiat artışlarının bazı zümrelerin çıkarları icabı olduğunu da hatırlarsak, ekonomimizin bugünkü halinin en fazla işçi, memur, küçük esnaf gibi dar gelirliileri etkilediği ve kabağın çoğunlukta bulunan bu kişilerin başında patladığını kabul etmek gerekecektir.

B — TEDBİRLER

Pahalılığın ortaya çıkması ile beraber fiat artış oranları üzerindeki iddialar arasındaki tutarsızlıklarda artmaya başlamıştır. Bir kısım basın, belirli mal ve hizmetlerin fiatlarındaki artışları hayat pahalılığı nisbeti için bir kıstas ola-

rak öne sürerken, hükümet çevreleri devalüasyon yapıldığı 30 Ağustos 1970 tarihi ile 1. Erim hükümetinin güven oyu aldığı 7 Nisan 1971 tarihine kadar olan dönemdeki fiyat hareketlerini, 7 Nisan'dan bu yana olan döneme ait fiat hareketlerinden ayrı tutmakta özel bir özen göstermektedir. Bu şekilde 30 Ağustos 1970 - 7 Nisan 1971 dönemindeki artışın 7 Nisan dan sonraki dönemden daha hızlı olduğunu isbat ederek, kendilerini savunmak istemektedirler. Ne varki hangi dönem esas alınıralsa alınsın veya nisbetler ne olursa olsun Türkiye'de nisbi istikrar kavramının çok üzerinde bir fiat artışının varlığı gizlenemez ve de gizlenmemektedir.

Pahalılık konusunda alınacak tedbirler, çeşitli ekonomik ve mali politikaları kapsayacak bir genişliğe sahip olduğundan önce nedenleri ve oranı üzerine görüş birliğine varmak yararlı olacaktır.

Fiat hareketlerini izlemekte kullanılan araçlar indekslerdir. Bu indeksler çeşitli mal ve hizmet gruplarının fiat ortalamaları olarak bazı yöntemlere göre saptanırlar. Fiat indeksleri toptan ve parakende fiatlara göre olduğu gibi çeşitli masraf gurupları itibarı ile ayrı ayrı da hesaplanmaktadır. Ülkemizde bu indeksler Ticaret Bakanlığına bağlı konjonktür Dairesi ve İstanbul Ti-

caret Odası tarafından tertiplenmektedir.

İstanbul Ticaret Odası tarafından 94 maddeyi kapsayacak tarzda düzenlenen toplam eşya fiyatları endeksi Ocak-Ekim döneminde fiyatların % 16 oranında arttığını ifade etmektedir. Ayrıca İş Bankası bültenlerine göre Ağustos 1970 - Ağustos 1971 arasındaki son bir yıllık dönemde toptan eşya fiyatları genel endeksi % 21.8 oranında artış göstermiştir. 1963 ü baz alan endeks tablosuna göre bu artış Ağustos-1971 de 173 puana yükselmiştir. Yani toptan eşya fiyatları 1963 den bu yana % 73 oranında artmıştır.

Son bir yıllık dönemdeki kaydedilen % 21.8 oranındaki artışta gıda maddeleri ve yemler endeksinin % 18, sanayi ham maddeleri ve yarı mamûlleri endeksinin % 27,5 yükselmesi asıl etkenler olmuştur.

Gıda maddeleri ve yemler endeksindeki artma özellikle hayvanlar ve hayvan ürünleri fiyatlarındaki yükselmeden; sanayi ham maddeleri ve yarı mamûlleri endeksindeki yükselme ise en çok kimyevi ve tıbbi maddeler, yakacaklar, dokuma maddeleri ve kağıtlardaki artışlardan ileri gelmiş bulunmaktadır.

Parekende fiatlara göre hesaplanan geçinme endeksleri, toptan eşya fiyatları endeksine göre bi-

raz daha yüksek oranda fiyat artışı olduğunu göstermektedir. Her iki endeksin birlikte tetkiki 1971 de hayatın bir yıl öncesine göre % 20 civarında pahalılaştığı gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Bu demektir ki geçen yıl bir lira harcayarak elde edilen fayda bu yıl ancak 120 kuruş harcamakla mümkündür. Bir başka deyişle geçen yıl 1000 TL. olan bir sabit gelirli bugün eğer gelirini 1200 TL. sına çıkartabilmiş ise hayat standartını muhafaza edebilmiştir. Aksi halde, geçen yılla göre maddi refahını kaybetmiş ve fukaralaşmış kabul edilir.

Hayat pahalılığı, fiyat artışlarına göre satın alma güçlerinde aynı oranda artış sağlanamaması halinde söz konusu edilir. Bu daha çok ürettiği mal ve hizmeti piyasa koşullarına göre ayarlamak olanağından yoksun kişi ve müesseselerle geçimini emeği ile sağlayan ve ücretini tek yanlı olarak ayarlamaktan yoksun işçi ve memurlar için geçerlidir. Fiyat artışlarının bazı kimselerin çıkarlarına ve sabit gelirlerinin zararına olması üstte ifade ettiğimiz görüşle ilgilidir. Ürettiği ve sattığı malın fiyatını fiyatlara göre ayarlamak olanağına sahip olanlar ve hele arz elastikiyeti zayıf ve tüketici yönünden ikamesi zor mal ve hizmetleri satanlar fiyatların arttığı dönemlerde büyük ve haksız kârlar elde ederler. Enflas-

yon halinin zengini daha zengin, fakiri daha fakir yapması anılan ekonomik kuralla ilgilidir.

Enflasyonu durdurmak ve dış ödemeler dengesini ihracatı artırmak yolu ile sağlamaya dönük devalüasyondan sonra dengelerin daha da bozulmasına engel olmak için (Stabilisation) fiatları dondurma politikasına öncelik vermek artık zorunlu hale gelmiştir.

Arz ve talep dengesini kurabilmek için döviz rezervlerimizin suratile harekete geçirilmesi; üretim ve istihdam hacmini artıracak yatırımlara öncelik ve ağırlık verilmesi, yüksek kârların ortaya çıkardığı enflasyon tazyikini durduracak vergi tedbirlerinin alınması ve denk bütçe esprisine uygun mali tedbirlere önem verilmesi ön plânda alınacak tedbirler olmaktadır. Halkın bütçesini alt üst eden zaruri tüketim maddeleri üzerinde sıkı bir fiat kontrolü ve pazarlama usullerini de yararlı gördüğümüzü önemle kaydetmek isteriz.

C — SORUNUN ÇÖZÜMÜ YÖNÜNDEN ÖNERİLER

Önerilerimiz sorunun çözümüne bir yaklaşım sağlamak amacıyla taşımaktadır. Aslında sorunun çözümü, ülkemizin yönden kalkınması ile yakından ilgilidir. Bugünkü ekonomik düzeyimiz ve devam eden

kalkınma çabalarımızın karşı karşıya bulunduğu sorunlar, daha uzun yıllar konut sorununun çözümlenmesinde önemli dar boğazlar yaratacaktır. Yeryüzünde, konutu yalnız barınma ihtiyacının karşılanması şeklinde kabul etmemek halinde ve özellikle konut-insan, konut çevre, konut-üretim ilişkileri ve konut yenilme, şehirselleştirme ve sosyal denge esprisi içerisinde çözebilmiş ülke olmadığına göre ülkemizi yönünden de bu biçimdeki bir çözüme uzun yıllar sonunda ulaşabileceğimizi kabul etmek doğal sayılmalıdır.

Bu nedenle önerilerimizi, bazı gerçekler ve ulaşmak istediğimiz hedeflerle uyumlu bir biçimde yapmayı daha gerçekçi ve yararlı bulduğumuzu açıkça ifade etmek isteriz.

Göz önünde bulundurduğumuz gerçeklerden bir tanesi, III. Beş Yıllık Plân döneminde de Türk Ekonomisinin konut sektörüne ayırabileceği kaynakların Gayri Safi Millî Hasılaya oranının, I ve II. Beş Yıllık Plân dönemlerindeki oranın üzerinde olamayacağıdır. Yapılan hesaplar III. Beş Yıllık Plân döneminde üretim hedefi olarak alınan 1.088.754 ünite konutun üretimi ve bu miktarda konut üretiminin gerektirdiği alt yapı ve etüd-proje giderlerini karşılamak üzere yaklaşık olarak 58-60 milyar TL ara-

sında harcama yapılacağını göstermiştir. III. Beş Yıllık Plân döneminde G.S.M.H.'nin % 7'lik bir hızla gelişeceği varsayılarak, bu miktar harcamanın yıllık dilimlerinin G.S. M.H. oranının % 3 - 4'ü arasında kalacağı Devlet Plânlama Teşkilâtınca da kabul edilmiştir.

Önerilerimizin şekillenmesinde etkilendiğimiz bir diğer gerçek ise, Ülkemizin siyasal ve ekonomik tercihleri olmuştur. Sektör politikalarının makro politikalarla çekişmesi olanaksız ve de geçersiz olduğuna göre önerilerin plân modeline monte edilebilir nitelikte olması zorunludur. Bu bakımdan, önerilerin siyasal ve ekonomik tutarlılığına itina edilmiştir.

Bir diğer gerçek ise, I ve II. Beş Yıllık Plân dönemlerinde özel sektör eliyle çözümü önerilen konut sorununun, ekonomik olanaklarımız ölçüsünde olsa bile çözümlenemediği ve yalnız öneri niteliğindeki politikaların etkili olamadıklarını tesbiti olmuştur. Şöyleki, 1969 ve 1970 yıllarında konut yatırımları parasal yönden plân hedeflerini aştığı halde, üretim hedeflerini ulaşamadığını göstermektedir. Demek oluyor ki, sektörde daha etkin tedbirlere ve uygulamalara ve kamu - özel sektör rollerinde bir yeni düzenlemeye ihtiyaç vardır.

Önerilerimizde ayrıca, konut

alanında faaliyet gösteren marjinal durumdaki teşebbüs ve kaynaklardan elde edilecek yararlardan aniden vazgeçmenin çeşitli sakıncaları olacağı da dikkate alınmıştır. Bu nedenle konut ihtiyacının karşılanmasında, bizzat konuta ihtiyacı olmayan vatandaşların, kiralık konut yapma eğilimlerinin belirli koşullar altında, engellenmemesi önerisine katılmış bulunmaktadır.

Son bir gerçek olarak ta, kamunun ekonomi ve sektörleri düzenlemekte elinde bulundurduğu ekonomik ve malî araçlardan yararlanarak, bazı şartlar altında istediği sonuçları alamamış olmasını zikredebiliriz. Özellikle konut sektöründe kamu, aldığı vergi kredi ve diğer tedbirlere istenen ölçüde etkin olamamıştır. Bunun çeşitli nedenleri arasında, kamunun gerek düzenleyici gerekse uygulayıcı olarak konut piyasasına etkin bir şekilde girememiş olması ve dağıtık güçlerin elinde bulunan konut sektörünün, organize olmuş sektörlerde görülen duyarlılığa sahip olamayışı sayılabilir.

Bunlar önerilerimizin saptanması sırasında dikkatle değerlendirildiğimiz gerçeklerdir. Önerilerimizin biçimlenmesinde ayrıca üstte sıraladığımız gerçeklere dayalı olarak seçtiğimiz hedeflerde rol oynamıştır. Hedefleri kısaca şu şekilde özetlemek mümkündür.

- I. III. Beş Yıllık Plân dönemi için üretim hedefi olarak alınan konut ihtiyacı tutarında bir üretim sağlamak.
- II. Konut ihtiyacının düzenli bir şehirleşmenin gereklerine uygun olarak karşılanmasını olanaklı kılmak, özellikle normal şehrsel konut piyasasında gerek mülk gerekse kiralık konut edinemeyecek durumda olan dar gelirliilerin konut ihtiyacını karşılamak ve bu şekilde gecekondulaşma olayını durdurmak,
- III Konut sektörü içerisinde kamu ve özel sektörün paylarını çözüme yaklaşım sağlayacak bir şekilde tesbit etmek,
- IV. Sektörün, organize ederek duyarlı hale getirmek,
- V. Konut sektörünün Türk ekonomisi ve istihdam sorunu yönünden olumlu etkilerini devam ettirmek,
- VI. Kamunun konuta yapacağı harcamaların, devletin sosyal politika aracı olarak kabul edilmesini sağlamak.

Önerilerin saptanmasında dikkate aldığımız gerçekler ve sektör için düşündüğümüz hedefleri kısaca ifade etmiş bulunmaktayız. Ancak önerilere geçmeden önce III. Beş Yıllık Plân dönemi için ü-

retim hedefi olarak alınan konut ihtiyaç tahmininden söz etmek yararlı olacaktır. Konut ihtiyaç tahminlerinin yapılmasında çeşitli faktörler kullanılmaktadır. İhtiyaç tahminleri yapılırken kullanılan faktörler şunlardır :

- Demoğrafik konut ihtiyacı,
- Konut stokunun yenilenmesinden doğacak ihtiyaç,
- Tasfiyeden doğacak ihtiyaç,
- Afetlerden doğacak ihtiyaç,
- Kamulaştırma ve amaç değişikliğinden doğacak ihtiyaç.

İstatistiki veriler geliştikçe, her faktörün doğurduğu ihtiyaç daha sıhhatli yöntemlerle saptanmaktadır. III. Beş Yıllık Plân dönemi için yapılan tahminlerde, önceki dönemlere göre daha ileri yöntemler kullanıldığını özellikle belirtmek isterim. Bu faktörleri dikkate alarak yapılan objektif konut ihtiyacı tahminlerinde III. Beş Yıllık Plân dönemi için 1.333.719 ünite konut ihtiyacı bulunmuştur. Bu miktar, kaynaklar yönünden yüksek görülmek ve özellikle normal şehir konutlarının yenilenmesi ve gecekondulaşmasından doğan ihtiyaç düşürülmek suretiyle üretim hedefi alınabilecek konut ihtiyacı bulunmuştur. Saptanan bu ihtiyaç, demoğrafik faktörden doğan ihtiyaç içe-

risinde yer alan ihtiyaç sahipleri gelirleri yönünden tahlil edilmiş ve bu tahlil sonunda bu ihtiyaç sahiplerinden 255.171 ailenin gelir düzeyleri nedeniyle konut ihtiyaçlarının ancak kamu eliyle karşılanabileceği görülmüştür. Bu şekilde, üretim hedefi olarak alınan toplam 1.088.754 konut ihtiyacı etkin ve kamuya karşılanması zorunlu ihtiyaç olarak iki bölüme ayrılmış olmaktadır.

Bu tabloya göre 788.583 ünite tutarındaki konut ihtiyacı etkin nitelikte olup, bu gruptaki ihtiyaçlar geleneksel usuller ve alınacak ek tedbirlerle özel sektör tarafından karşılanacaktır. Bu, toplam ihtiyacın % 72,4 ü olmaktadır. Geri kalan 300 171 ünite konut ise, 255 171 ünitesi dar gelirlilerin ihtiyacı için olma üzere, kamu tarafından karşılanacaktır. Bu toplam ihtiyacın % 27,6 sını teşkil etmektedir.

ÖNERİLER :

A. TEMEL İLKE :

İhtiyaç tahminleri sırasında yapılan hesaplara göre konut piyasasında etkin olamayacak dar gelirli-lerin ihtiyacını karşılamaktan kamu görevli tutulmalıdır. Bu nedenle, kamu toplam konut ihtiyacının % 27,6 sını konut ve alt yapı yatırımlarının ise % 18 ini karşılamalıdır. Yapılan hesaplar, kamunun

bu amaçla III. Beş Yıllık Plân döneminde 10.400 milyon TL. harcamaya yapmak gereğini ortaya çıkarmıştır. Kamuya karşılanacak ihtiyacın gerektirdiği yatırım tutarı, kamu toplam yatırımları içerisinde diğer sektörler aleyhine bir sonuç yaratmayacak düzeydedir. Özel sektör ihtiyacın % 72,4 ünü karşılayacaktır. Bu oran, özel kesimin en az II. Beş Yıllık plân dönemindeki kadar konut üretmek olanağına sahip olduğunu göstermektedir.

Kamunun uygulayıcı olarak konut piyasasına girmesi, düzenleyici rolünü de etkili hale getirecektir. Yeni yerleşme alanlarında kamunun alt yapı ve konut yapması şehirleşmeyi yönlendirmede etkili bir araç olacak, ayrıca dar gelirli-ler için yapacağı mülk ve kiralık konut uygulamaları ile bir yandan gecekondulaşmayı durduracak bir yandan da kiraların mutedil hale gelmesini sağlayacaktır.

B. FİNANSMAN VE ORGANİZASYON TEDBİRLERİ :

Özel ve kamu kesiminin karşılayacağı konut ihtiyaçları tutarları ile uyumlu finansman ve organizasyon tedbirleri büyük önem taşımaktadır.

Kamu, yapacağı yatırımları geriye dönüşler başlayınca ve özel-

likle kamu yararlı kuruluşlar işler hale gelinceye kadar bütçe olanakları ile karşılamak zorunda kalacaktır.

Özel kesim yatırımları ise ihtiyaç sahiplerinin tasarrufları, özel girişimlerin harcamaları, banka ve kurumlar kredileriyle inanse edilecektir. Bu itibarla kamu kaynaklı krediler, etkin konut ihtiyacının finansmanında kullanılacağı için özel sektör yatırımları içerisinde mütâlaâ edilecektir. III. Beş Yıllık Plân döneminde konut kredi fonlarının geliştirilmesi kadar, bu kredi fonlarının toplu konut yapımına, maliyet ve alan yönünden sınırları tanımlanmış konutlara yönlendirmek ayrıca konut kredisi veren kuruluşların kredi düzenlerinde amaç, ve yöntem birliği sağlamak aynı oranda önem taşımaktadır.

Konut sektörünün gerek üreticiler ve gerekse ihtiyaç sahipleri yönünden organize olması kaynak kaybına engel olmak yanında sektörün politika ve tedbirlere karşı duyarlılığını artıracaktır. İhtiyaç sahiplerinin organize olmalarında geleneksel yöntem kooperatifleşmedir. Gerekli Yasalar çıktıktan sonra konut piyasasında yer alacak toplu konut kuruluşları, gerek ihtiyaç sahiplerini organize etmede gerekse konut üretiminde etkili bir kuruluş olarak görev yapacaktır.

Kamu yatırımlarını gerçekleştirmekte ve kamu eliyle yapılacak kiralık konutların yönetiminde kâr gayesi gütmeyen toplu konut kuruluşlarından mutlaka yararlanmak gereklidir. Bu organizasyonlar kurulmadan, kamunun öngörülen miktarda konut üretmesi ve de kiralık konutları işletebilmesi olanaksızdır. Anlaşılacağı üzere önerilen organizasyon ve finansman tedbirleri önemli ölçüde bu tedbirlere yer verecek şekilde hazırlanan konut, kooperatifler kanun tasarıları ile ucuz konut alanları sağlamayı amaçlayan tasarıların hazırlanmasına bağlıdır.

C. DİĞER TEDBİRLER :

Ülkemizde konut sorununun karşılaştığı en büyük dar boğaz kuşkusuz, kaynaklarla ihtiyaçlar arasındaki dengesizliktir. Ancak, plân ve program çalışmaları ile belirli bir zaman perspektifi içerisinde kaynak ihtiyaç yaklaşımı sağlamak yönünden konut sektörünün yönetimi için öngörülecek politikaların büyük önemi vardır. Ekonominin verimliliğine ve gelişmesine engel olmayacak düzeyde bir kaynakla konut sorununun çözümü, üretim hedefleri, konutların nitelik ve nicelikleri, teknolojiler ve organizasyonlar konusunda açık politikalara ihtiyaç doğurmaktadır.

III. Beş Yıllık plân dönemin de

ekonomiye yük olmayacak bir kaynakla konut ihtiyacını karşılamak çabası, öncelikle alan ve maliyet sınırlamasını ve konut yapım ve yönetiminde organizasyonları zorunlu kılmaktadır. Bu bakımdan özendirici tedbirler, sınırları tanımlanmış konut ve bu nitelikteki konutların yapım faaliyetlerine çevrilmelidir.

Özendirici tedbirler ise gene bu nitelikteki konut yapım faaliyetleri için olmak üzere vergi muafiyetleri, kredi, arsa ve işlem kolaylıkları şeklinde olmalıdır. Burada önemli olan özendirilecek konutların azami alan ve maliyet sınırlarının saptanmasıdır. Yaptığımız hesap sonuçlarına göre azami faydalı alan 85 m² yi geçmemelidir.

Kamunun III. Beş Yıllık Plân döneminde ucuz konut alanları sağlamak çabalarından bu konutlar ve bu konutları yapacak olan ihtiyaç sahipleri ve organizasyonlar yararlandırılmalıdır.

İhtiyacın karşılanmasında büyük rolü olacak kiralık konut üretimi, özendirilecek alanlar içerisinde

de alınmalı ve belli nitelikteki kiralık konut yapma eğilimlerini, kiralık konut talep edecek ihtiyaç sahiplerinin ödeme güçleri ile tutarlı hale getirecek tedbirlere önem verilmelidir.

Bugünkü konut uygulamalarında büyük miktarda kaynak kaybına yol açan konut yıkıp yapma faaliyetleri, konutların fizik ve ekonomik ömürlerini dikkate alan esaslara bağlanmalı ve her halde yıkım ruhsat vermek yoluyla disipline edilmelidir.

Konut uygulamalarında yoğun emek teknolojisi III. Beş Yıllık Plân döneminde de geçerliliğini muhafaza edecektir. Bu bakımdan konut yapım faaliyetlerinde iş gücünün eğitime önem verilmeli, eğitilmiş iş gücünün dış ülkelere gidişi kontrol altına alınmalıdır.

Konut sektöründe politikaların tesbitinde ve tedbirlerin alınmasında konuta ilişkin sosyo-ekonomik ve teknik araştırmaların etkenliğini kabul ederek özel ve kamu kesiminde araştırma çalışmaları desteklenmelidir.

Sendikacılığın Gelişmesi ve Türkiye'deki Yeni Oluşumlar

Server ŞENGÜN

Günümüzden çok eszi zamanlara kadar giden patron-işçi çatışma ve çekişmesi sendika ve sendikacılığı meydana getirmiş, toplumların en geniş ve esaslı unsurlarından biri, hatâ birincisi sayılan işçi sınıfının hak ve menfaatlerini bu tip örgütler korumuşlar, korumaya çalışmışlardır.

Tarihin derinliklerinde yatan emek sefaleti bugün artık herkece bilinmektedir. İster baba ve dedelerinden kalma miras, ister akillarını kullanmalarının sonucu olsun, kapital ve toprak sahibi kimliğini kazanabilmiş kişiler, sırf bu varlıklarının neticesi yüzlerce

ve binlerce insanı hakimiyeti altına alabilmişler, patron sıfatıyla kendine tabî bu emekçileri genellikle istasmar ederek, zenginliklerini kat be kat arttırmak olanaklarını aramışlardır. Doktrinde büyük çarpışmalara yol açan bu patron - işçi münasebetleri bilhassa tekniğin gelişmesi ve fabrikalar yoluyla daha fazla işçinin çalıştırılma imkânlarının doğmasıyla şiddetlenmiş, işçi ordusu gittikçe artarken, işçi ve emğin meseleleri de düşünürlerin kafalarını meşgul eder olmuştur.

Orta çağda bile kutsal emek diye tanımlanmaya başlayan işçi-

nin, geçinmesi için verebileceği tek gücü, işçiyi sadece bir vasıta sayan ve o vasıta ile daima büyümeyi plânlayan patronlarca gereği şekilde değerlendirilmemiş ve karşılığı tam olarak verilmemiştir. Yaratıldığı hasılaya oranla çok az bir ücret almak zorunda bırakılan işçiler zamanla örgütlenerek sendikaları meydana getirmişlerdir. İşte bu sendikalar sayesinde ki işçi, her geçen gün toplumdaki yerini sağlamlaştırmakta, insanca yaşamak şartlarına gittikçe artan bir ölçüde kavuşabilmektedir.

Ancak, tarihin derinliklerine kadar inen bu işçi-patron çatışması, eskiye oranla büyük ölçüde işçi lehine bir gelişim göstermesine rağmen henüz durulmuş ve işçileri memnun eder hale gelmiş değildir. Kendilerini toplumun gerçek unsuru olarak görmeyi benimsemiş işçiler, kendilerine yön veren liderlerinin de kolektif gayretleri sonucu seslerini iyice yükseltmiş ve bugün parti kurarak devlet yönetimini ele geçirebilecek duruma erişmiş veya erişme faaliyetlerini açıkça sürdürme imkânlarını bulabilmişlerdir. Nitelikleri ve gayeleri memleketten memlekete ve zamandan zamana değişen sendikalar, güçleri oranında devletlerin kaderlerine etkide bulunabilecek hale gelebildikleri gibi, dünya çapında örgütlenme ve birleşme yollarını

da aramışlardır. Büyük tartışma ve münakaşalara yol açan sendikaların kuruluşlarında ekonomik olduğu kadar politik ve dini etkenler de rol oynamışlar, bu arada devletler, sendikalara ve sendikacılığa sık sık müdahale etmek zorunluluğunu duymuşlardır. Bilhassa ikinci dünya savaşından sonra açıkça görülen bu politik ve dini örgütlenmeler neticesinde ortaya çeşitli sendikalar çıkmış ve bunların yarattığı karışık durumların kötü sonuçlarını önlemek gayesiyle sendikalar belirli yönlerde birleşme olanaklarını aramışlardır.

DÜNYA SENDİKACILIĞINA BİR BAKIŞ

Ekonomik, dini ve politik görüşlerle dağınık bir manzara arzeden sendikaların birleştirilmesi için girişilen gayretler, henüz böyle birleşmeleri tam olarak sağlayamamışlardır. Bu arada birleşmeyi en iyi şekilde mümkün kılan ülkeler Birleşik Amerika, Batı Almanya, İngiltere ve nisbeten İskandinav memleketleridir. Türlü eğilimler sebebiyle tam bir birlik kuramayan ülkelerde ise genel duruma bir göz atacak olursak şunları görürüz :

Hollanda'da halen üç önemli sendika merkezi vardır, bunlar Hollanda sendikalar federasyonu (N. V. V.), Hollanda Katolik Sen-

dikalar Federasyonu (N. K. V.) ve Milli Hristiyan Sendikalar Federasyonu (C. N. V.) dir. Bir milyon 250 bin kayıtlı üyesi bulunan bu üç sendika çeşitli görüş ayrılıkları nedeniyle bir türlü birleştirilememiş, ancak 1965 den itibaren müşterek karar alma ve harekete geçme bakımından prensip anlaşmasına vararak aralarında bir örgüt kurma çalışmalarına başlamışlardır. Çalışan işçilerin yüzde kırkını bünyesinde toplayan bu üç sendikadan N.V.Y 'ye 550 bin, N. K.V' ye 425 bin ve C.N.V' ye de 240 bin işçi kayıtlıdır.

Altı milyondan fazla işçiyi bünyesinde barındıran üç büyük sendika merkezi İtalya'da sendikal faaliyetlerin temelini elinde tutmakta ve komünist eğilimli İtalyan Genel İş Konfederasyonu'na (C.G.I.L.) 3.300.000, sosyal eğilimli İtalyan İşçi Sendikalar Konfederasyonu'na (C. I. S. L.) 2.300.000, Hristiyan Demokrat eğilimli İtalyan İşçi Birliği'ne (U. I. L.) 1.500.000 üye kayıtlı bulunmaktadır.

İtalya'da, sendikalara kayıtlı işçi oranı yüzde otuz civarındayken, Belçika'da bu oran yüzde 66 yı bulmuş durumdadır. Sendikalaşma bakımından önemli bir aşama yapmış olan Belçika'da başlıca iki büyük merkez vardır ve bunlardan biri Hristiyan Sendika-

lar Konfederasyonu (C. S. C.) diğeri de Belçika Genel İşçi Federasyonu (F.G.T.B.) dir. Aşağı yukarı 800.000 er üyeyi barındıran her iki federasyonda üyelerin yüzde yetmişi işçi, yüzde yirmibiri hizmetli ve yüzde dokuzu da memurdur.

Sendikacılık yönünden bölünmüş ülkelerin başında gelenlere iki önemli örnek Fransa ve Lüksemburg'dur. İdeolojik sebeplerle büyük bölünmeler kaydeden Fransız sendikacılığı, bu yüzden çalışanların ancak yüzde yirmisini kayıtlı hale getirebilmiştir. İşçi sendikaları, meslek örgütleri ve bağımsız örgütler diye ayırabileceğimiz üç tipte teşkilâtlanan sendikalar içinde Genel İş Konfederasyonu'nun (C. G. T.) 1.600.000, Gene İş Konfederasyonu İşçi Gücü'nün (C.G.T.F.O.) 800.000 ve Demokratik İşçi Konfederasyonu'nun (C.E.D.T.) 750.000 kadar üyesi bulunmaktadır. Lüksemburg'da ise bütün işçilerin sayısı 100.000 kadardır. Bunların 29 bini Sosyalist Genel İş Konfederasyonu (C.G.T.), 11 bini de Lüksemburg Hristiyan Sendikalar Konfederasyonu (L.C.G.B.) üyesidir. Geriye kalanlar ise küçük bir takım sendikalara dağılmış ve bu sendikalar daha çok meslekî birer kimlik kazanmışlardır.

Birleşme ve güçlülük yönün-

den iyi bir örnek vermek istenirse Batı Almanya'ya uzanmak gerekecektir. Çalışanların yüzde yirmibeşini bünyesinde barındıran Almanya sendikaları içinden 16 sınıfın birleşmesiyle oluşan Alman Sendikalar Birliği, altı milyon 400 bin üyesiyle gerçekten büyük bir kuvvet halini almıştır. 150 milyon markdan daha çok mali gücü bulunan Alman Sendikalar Birliği'nin hem hükümet ve hem de işçiler üzerinde büyük nüfuzu vardır ve bu birlik çeşitli iktisadi faaliyetlere girişerek ülke ekonomisine önemli katkılarda bulunmaktadır.

TÜRKİYE'DEKİ SENDİKA HAREKETLERİ

Türkiye'deki sendikal faaliyetler 1963 yılından itibaren bütün yurt sathına giderek yayılmış ve grev-lokavt müesseseleri işlemeye başlamıştır. Dünyadaki sendikacılık çalışmalarına oranla çok yeni sayılabilecek Türkiye'deki sendikacılık, kısa mazesine rağmen süratli bir oluşum ve gelişim göstermiş, işçi kitlelerini yutarak büyük miktarda kavramış bulunmaktadır. Yeni olmanın verdiği tecrübesizlikle zaman zaman aksaklıklara uğrayan Türk sendikalizmi, dünyanın öteki ülkelerinde görülen dinî ayırımlardan hemen hemen hiç etkilenmemiş, fakat ekonomik birer müessese olarak da kalma-

yarak politik yönlerde de gelişme istidatı göstermiştir.

Kanunlardaki boşluklar ve toleranslar sebebiyle (bu gelişme hareketi neticesinde çok sayıda sendika doğmuş, bir iş yerinde birden fazla sendikaların kurulması, bilhassa toplu sözleşme görüşmelerinde işçi-patron ilişkilerini yararlı biçime girmekten alıkoymuştur. Bu arada birleşen sendikalar Avrupa'dakiler gibi karakter kazanmaya başlamış, bunların en önemlisini de Türk-İş ve DİSK meydana getirmiştir. Zamanla büyüyen Türk-İş ve DİSK ekonomik faaliyetleri yanında siyasî bakımdan da Türk toplumu üzerinde büyük etkiler yapmış, sol eğilimli DİSK son zamanlarda siyasî saheden çekilir gibi olmasa.

Türkiye'nin en büyük sendika merkezi olan Türk-İş'in karşısına bu defa Sosyal Demokrat Sendikacılar Konseyi çıkmıştır. Türk - İş'le gittikçe büyüyen bir kavga ve mücadeleye giren Sosyal Demokrat Sendikacılar Konseyi, mücadele bayrağını Türk-İş'in partiler üstü bir politika gütmesine karşı açmıştır. Önceleri dört sendika tarafından başlatılan bu harekete sonraları sekiz sendika daha katılmış, 12 ler adını alan bu birleşmiş sendikalar daha sonraki katılmalarla şimdi 22 ye çıkmış bulunmaktadır. Hem Türk - İş'

in bünyesinden kopan, hem de dışardaki sendikalarla 22'ye yükselen bu sendikalar, «Sosyal Demokrat Sendikalar Konseyi» olarak bir bildiri yayınlayarak, gayelerini kamu oyuna açıklamışlardır.

Hiçbir partiye bağlı olmadan, partiler üstü bir politika ilzeyerek sendikal faaliyetleri yürütmeyi öngören Türk-İş, karşısına çıkan bu yeni örgütle mücadele halindedir. Esas gayesini, bir işçi sınıfı partisi kurarak, önce işçilerin ve ona paralel olarak bütün öteki fertlerin menfaatlerini korumak şeklinde açıklayan Sosyal Demokrat Sendikalar Konseyi, demokratik bir düzen içinde ve halkın oyuyla iktidara gelmeyi benimsemiştir. Türk sendikacılığı için çok ilginç ve önemli sonuçlar doğurabilecek bir mücadele şekline bürünen bu çatışmanın ne netice vereceğini zaman gösterecektir. Biz burada sadece konuya temas etmeyi ve kişisel kanaatlerimizi belirtmeden, tarafsız kalmayı uygun bulduk.

Hiç şüphesiz ki Türkiye'de sendika ve sendikacılık artık vazgeçilmez ve önemi inkâr edilmez bir kimlik kazanmıştır. Yeni sendika kanunuyla, eskiye oranla önemli biçimde karakter değişikliğine uğrayan Türkiye'deki sendikacılık, tarihi görevini bundan sonra daha olumlu şekilde yerine getirecek inancındayız. Bunu böy-

lece belirttikten sonra yeni sendika kanununun getirdiği önemli bir değişikliğe dokunmak, sonra da tek hedefi olmamakla beraber, sendikaların en hayatî görevlerinden biri sayılan toplu sözleşmelere dair düşüncelerimizi kısaca açıklamak istiyoruz.

SENDİKA ENFLASYONU KALKIYOR

Yeni kanun, sendikaların olur olmaz ve her önüne gelen tarafından kurulmasını önlemektedir. Bunu sağlayan maddeye göre, bir iş yerinde çalışan sigortalı işçilerin en az üçte birini bünyesinde barındıramayan sendika, sendikal faaliyette bulunamaz. Bu, gerçekten yerinde bir yasadır ve sendika enflasyonunu bertaraf etmektedir. Eskiden çok daha kolay kurulan sendikalar, bir takım karışıklıkların ve anlaşmazlıkların doğmasını neticelendiriyor, patron karşısında işçinin tam olarak korunması ve temsili olanakları kalkıyordu. Kimin toplu sözleşme yapabileceği kesinlikle anlaşılamıyor, mahkemeler, davalar, hakemler vesair sürüp gidiyordu. Fakat yeni kanun, böyle aksaklıklara sebep olabilecek zayıf ve temsil yetkisini üzerine alamayacak sendikaları saf dışı etmektedir.

Bu şekilde, sendika sayısı azalınca, toplu sözleşme yapmaya

yetkili sendikayı tesbit de kolaylaştırmakta ve toplu sözleşme görüşmelerine daha kolaylıkla geçilebilmektedir. Bilindiği gibi toplu sözleşme görüşmeleri karşılıklı anlaşmayla neticelenemezse, mesele hakem kuruluna intikal ettirmektedir. Sendika ve işverenin birer temsilcisiyle, iki tarafın üzerinde anlaşmaya varacağı üçüncü kişiden meydana gelen hakem kurulunun kararı kesin değildir. Taraflar hakem kurulunun kararını kabul etmediklerinde ya grev olur veya lokavt. Lokavt halinde o iş yerinde faaliyet ve dolayısıyla üretim durur. Grev kararı alındığında durum işverene ve bölge çalışma müdürlüğüne bildirilir. Şayet o iş yerinde grev oylaması yapılmazsa grev kesinleşir ve sendika grevi ne zaman başlatacağını tesbit eder. Grev oylaması, grev kararının alınmasından itibaren altı gün içinde yapılmalıdır. Grev oylaması, o iş yerinde çalışan işçilerin üçte birinin imzalı istekleriyle mümkündür ve iş veren işçiye grev oylamasını istemesi için her ne suretle olursa olsun baskıda bulunamaz. Grev oylaması, bölge çalışma müdürlüğü temsilcisinin önünde gizli, fakat tam bir serbestlik içinde yürütülür. Eğer o iş yerinde çalışanların yarısından bir fazlası grev yapılmasını diye oy kullanırsa grev yapılmaz, aksi takdirde, yani yarısından az işçi grev

yapılmamasını isterse grev kesinleşir.

Yeni sendika kanunu bazı boşlukları doldurmak ve aksaklıkları gidermiş olmakla beraber, Türkiye'de toplu sözleşme görüşmeleri istenilen anlayış havasında geçmemekte, işçi temsilcileri ile işverenler, bir lâstik boruyu uçlarından tutarak hep kendilerine çekmesine hareket etmektedirler. İşveren, işçisine, ne yazık ki mümkün olduğu kadar az menfaat vermek taraftarıdır. Her geçen gün zorlaşan hayat şartlarını göz önünde bulundurmadan, muayyen bir miktar maaş zammı ile toplu sözleşme görüşmelerini sonuçlandırmak arzusundaki işverenler, fazla fedakârlığa yanaşmayınca da görüşmeler uzamakta, bu durum işçileri rahatsız etmektedir.

NASIL BİR ANLAŞMA OL-MALI?

Sendikacılık demek, muhakkak ki sadece patronun karşısına çıkarak işçilere bir takım menfaatler sağlamak demek değildir. Sendikacılığın günümüzün koşullarını göz önünde tutması gereken birçok problemleri vardır. İşçiye insanca bir yaşama standardı sağlamak, ona maddi ve manevi bir takım imkânlar yanında, sosyal bazı rahatlıklar insiyatif imkânı temin edilmelidir. İşçi herşeyden

önce emeğinin karşılığını aldığına inanmalı, kendisinin sömürüldüğü kuşkusundan kurtarılmalıdır. Sendikaların bu görevleri dışında, patronla olan ilişkiler yönünden ilk plândaki işi toplu sözleşmelerdir. Toplu sözleşmeler sayesinde işçiler, birlikte hareket etmenin nimetlerinden yararlanırlar. Patronun karşısına beraberlik sayesinde güçlü çıkan işçiler isteklerini daha kolay elde edebilirler. Peki neleri vermelidir? Toplu sözleşme ama, işçiler ne istemeli, patron ile varılan anlaşma neleri kapsamalı, nelere dikkat edilmelidir?

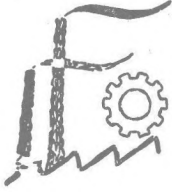
Toplu sözleşme bizde ilk yılların denemelerinden gittikçe kurtulmaktadır. Bu sebeble toplu sözleşmede göz önünde tutulacak hususlar şimdi eskisine oranla daha iyi bilinmektedir. Biz burada iki noktaya eğilmek suretiyle yazımızı bitirmek istiyoruz. Bunlardan birincisi, işçiye sağlanacak menfaatlerin ve akla gelen ilk unsur olan ücrete yapılacak ilâvelerin miktarını tesbit etmektir. Genellikle iki yılda bir yapılan toplu sözleşmelerin, getireceği yeni şartlar, öncelikle işçiye evvelkinden daha iyi bir hayat seviyesi sağlamalıdır. Bu itibarla patron, işçisine eskileri yanında yeni imkânlar tanımalı, yapılan zamlar, iki yıldan bu yana meydana gelen genel fiyat artışlarını karşılamalı, aynı şekil-

de daha sonraki ik yıl zarfında olabilecek fiyat artışlarını da geride bırakmalıdır. Ancak bu şekilde işçi, her gün daha iyi bir hayat seviyesine ulaşabilir. Çünkü fiyatlar önü alınamayacak derecede şiddetli artmakta ve geçim zorlaşmaktadır. Eğer, bu büyüyen güçlükleri telâfi edecek imkânlar sözleşmeye konulmazsa o takdirde işçi, sözleşme anındaki göze görünen yeni menfaatlere rağmen, geleceğini eskisinden iyiye götüremeyecektir.

İkinci nokta da, toplu sözleşmelerin, herkesin hakkını teslim edip edememesi sorunudur. Muayyen bazı kriterlere göre işçilere verilen haklar, aynı hakları alan, fakat ayrı ve farklı kabiliyet ve vasıftaki işçileri tatmin etmemektedir. Örnek olarak basın kolundaki toplu iş sözleşmelerini gösterebiliriz. Basındaki toplu sözleşmelere göre, meselâ fikir işçileri, yaptığı işin nevine ve o işteki kıdemine göre bir takım maaş kademelerine uydurularak emekleri değerlendirilmektedir. Burada yazı işleri müdürleri, sekreterler, muhabirler ayrı ayrı kategorilerde, meslekteki kıdemlerine göre maaş almakta olmalarına rağmen, göz önünde tutulmayan öteki vasıf ve nitelikler sebebiyle haksızlıklar giderilememektedir. Nitekim, aynı sene kıdemli olan muhabirler ve

foto muhabirleri aynı haklardan istifade etmektedirler. Oysa orta okuldan, veya liseden ayrılma, başka iş yapamadığı için hasbelkader gazeteciliğe atılan kimse ile gazetecilik okulu mezunu, veya üniversite bitirmiş, bir veya iki lisan bilenler arasında fark olmalıdır. Bu vasıflı kimselerden şüphesiz ki bazıları, görevlerinde değişiklikler yaparak daha iyi imkân-lara da kavuşabilmektedir. Ama, kadroların darlığı çoğu kere tıkanıklıklar yaratmakta ve yukarda bahsedilen farklı vasıftaki işçiler aynı kademedede, aynı hak ve men-

faatleri alarak çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Fakat, toplu sözleşmeye aynı işleri yapmalarına rağmen, vasıflarına göre farklı hak ve menfaatler sağlanabilecek maddeler konulursa bu gibi hak-sızlıklar giderilebilecektir. Bu sadece basın kolunda böyle değildir, öteki bir çok iş sahalarında da aynı şekilde rahatsızlıklar mevcuttur. İşte toplu sözleşmeyi yapanların üzerinde titizlikle durması gereken önemli bir meseledir bu ve bu konu halledildiğinde, toplu sözleşmelerdeki aksaklıklardan en kayda değeri ortadan kalkacaktır.

Türkiye’de İhracatı Teşvik Tedbirleri

Yüksel GÜNGÖR
İzmit Tic. ve San. Odası
Genel Sekreter Yardımcısı

Bilindiği gibi iktisadi kalkınma için yatırım; yatırım için lüzumlu vasıtaların temini için de döviz gereklidir. Bir ülkeye döviz sağlayan en önemli kaynak ise şüphesiz ki ihracattır.

İhracattaki ilerlemeler o ülkenin kalkınma hızını tayin eden temel faktörlerin başında gelmektedir. Ancak ihracatı arttırmak hiç de kolay bir iş değildir. Çeşitli zorlukları, riskleri vardır. Bu nedenle milli ekonomi bakımından çok gerekli olan ihracatın teşvike; devlet desteğine ihtiyacı vardır.

Bu espri ile yurdumuzda da

ihracat için bazı teşvik tedbirleri getirilmiş bulunmaktadır.

Bir çok batılı gelişmiş ülkelerde tatbik edilmekte olan teşvik tedbirlerinin çoğunlukla Türkiye’de de tatbik edilmekte olduğunu söylemek yerinde olur.

Bu tedbirler şunlardır :

1 — Vergi iadesi tedbiri :

Amacı mamûllerimize ihraç gücü kazandırmak, dış piyasalarda diğer ülkeler mamûlleri ile rekabet olanağı sağlamak ve uzun vadede ihracatın yapısını değiştirmektir.

Sistem 7/1115 sayılı kararname ile 4 ana listede toplanmıştır. Listelere göre iade nispetleri % 30, % 25, % 20 ve % 15 olarak tespit edilmiştir. 1 milyon doların üzerindeki ihracata, söz konusu mamüller, tabi oldukları listelerdeki iadelerden % 10 fazlasıyla istifade ederler.

Vergi iadesi serbest döviz karşılığında yapılan ihracatta uygulanır. Fakat bazı mamüller de % 10 - 15 nispetinde kliring döviz ile yapılan ihracatta vergi iadesinden yararlandırılır. Komple tesis ihracatında da vergi iadesi uygulanmaktadır.

Ayrıca geçişi kabulle ithal edilen ve bir işçilik gördükten sonra ihraç edilen mallara, yurdumuzda gördüğü işçiliğin % 20 si vergi iadesi olarak kabul edilmiştir.

Tespit edilen bu nispetler diğer ülkelerin uyguladıkları nispetlerden aşağı değildir.

2 — Finansman Kolaylıkları :

Finansman kolaylıkları tedbirleri şunlardır;

a) Vergi Yükünün Kaldırılması

Her türlü ihracat kredileri ve ihracat muameleleri ile ilgili olarak yapılan bütün muameleler, banka ve sigorta muameleleri vergi-

sinden, kredi işlemleri ve ihracata dönük muameleler damga vergisi, damga resmi ve diğer resim ve harçlardan istisna tutulmuştur.

b) Serbest döviz karşılığında yapılan ihracatta verilen selektif kredi.

Bu kredilerde uygulanmakta olan faiz yüzdesinin üçü Merkez Bankası nezdindeki selektif kredi fonundan karşılanıp diğer kısım müstakrizden alınmaktadır.

c) Ucuz İhracat Kredisi :

Bu tedbir ihracatçı firmanın ihtiyac duyduğu krediyi kendi imkânlarıyla bulmasından sonra uygulanmaktadır. İhracatcının sağladığı kredinin ucuzlatılmasına matuf bulunmaktadır.

d) Vergi, resim harç istisnası ve faiz farklılaştırılmasının hazırlık ve imalât safhasına teşmili :

İhracata dönük hazırlık ve imalât safhalarında verilen kredi muamelelerine uygulanır.

e) Düşük faiz ve reeskont :

143 sayılı Banka Kredilerini Tanzim Komitesi kararının 3. maddelerinde, Sanayi mamülü ihracatını teşvik maksadıyla ucuz reeskont ve faiz hadlerinden faydalandırılacak sanayi kolları dışındaki sanayi müesseselerince yapılacak ihracatında % 5 1/4 reeskont ve % 9

faiz haddinden yararlanması esasını kabul edilmiştir.

f) Kredi maliyetlerini etkileyen faizin dışındaki masrafların azaltılması :

Yine Banka Kredilerini Tanzim Komitesi kararı gereğince banka ihracatla uğraşan müşterilerine, ihracat muamelelerindeki masraflarının yükünü azaltmaktadırlar.

g) Özel ihracat fonu

İhracatçıya, ihracata dönük hazırlık ve imalât safhalarıyla, kredili ihracatın finansmanı maksadıyla ve ihracatı geliştirici ve destekleyici projeler için 6/11242 sayılı kararname ile kredi verilmesi imkânı getirilmiştir.

İthalâtтан alınan teminatların % 50 si Merkez Bankasında «Özel İhracat Fonu» nda toplanır ve «Yatırımları ve İhracatı Geliştirme ve Teknik Bürosu» ndan belge alınmak şartıyla ve aracı kuruluşlar vasıtasıyla ihracatçılara bu fondan uzun vadeli kredi açılabilir.

3 — Döviz Kolaylıkları :

İhracatın teşvik ve geliştirilmesi eşaslarına dair kararlar; mamûllerini ihraç eden veya ihraç edecek olan imalâtçılara, imalâtta kullanacakları hammadde, işletme malzemesi, ambalaj malze-

mesi veya işletmesiyle ilgili ithali ihtiyaçlarını karşılamak için transfer önceliğini halz döviz tahsisı yapılması imkanı getirilmiştir. Bu imkânlardan faydalanmak için imalâtçı tarafından hazırlanan projenin Büro'ca uygun görülmesi gerekmektedir. Bu tedbirin tatbikini sağlamak amacıyla Tahsisli İthal Malları Listesine «İhracatı Teşvik ve Geliştirme» kotası ilâve edilmiştir.

Tahsis edilecek döviz miktarı projedeki ihracat kıymetinin % 50 sini, imalâtçının işletme ihtiyacı için tahsis edilecek döviz miktarı ise bu oran içinde kalmak kaydı ile ihracat kıymetinin % 15 ini geçemez.

4 — Diğer Kolaylıklar :

Buraya kadar olan kısımda halen uygulanmakta olan en önemli teşvik tedbirlerini inceledik. Bu kısımda ise bazısı uygulanan ve çoğunun uygulanması ileride düşünülen ve imkân araştırılan tedbirleri göreceğiz :

Bu tedbirler de şunlardır;

a) Öngörülen ihracat kapasitesinin gerçekleşmesiyle bu ihracattan doğacak kârların gelir ve kurumlar vergisinden muaf tutulması imkânları araştırılacaktır.

b) İhracattan doğacak zararların önlenebilmesi ve gerekli iş-

tekrarır temini gayesiyle ihracatçıların aralarında tesis edecekleri fonlara yapılacak belirli orandaki ödemelerin vergi matrahlarından düşürülmesi imkânı araştırılacaktır.

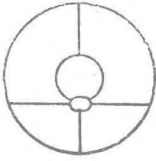
c) İhracat formalitelerinin basitleştirilmesine devam edilecektir.

d) İhracat Kredileri Sigorta kurumunun çalışır hale getirilmesine çalışılacaktır.

e) Bazı mallar «K» başlıklı mektup aranmaksızın ihraç edilebilecektir.

f) Kalite kontrolü ve standardizasyon uygulamalarında titiz davranılacaktır.

g) Malların dış piyasalarda tanıtılması, arz talep ve fiyat durumlarının tespit ve takibi, pazarlama ve nakliye organizasyonlarının kurulması ve teşkilâtlandırılmasına çalışılacaktır.

Satış Yönetimi ve Organizasyonu

S. Nihat GÜVENAL

SATIŞ YÖNETİMİ :

İşletme yönetiminin Marketing fonksiyonlarını kapsayan bölümüne «Sales Management» yani satış yönetimi denir. Satış kısmının organizasyonunu, satış metodlarının plânlanmasını ve satış faaliyetlerinin nezaretini ve kontrolünü içine alan bu bilim kolu daha ziyade fiilî satışlarla ilgilidir.

Satış personelinin tedariki, eğitimi, onlara gereken araç ve gereçlerin sağlanması, görevlendirilmeleri, ücret tespiti, satış teşvik sisteminin uygulanması ve verimli bir çalışmayı mümkün kılacak şekilde satış örgütünün yö-

netimi, satış idarecilerini vazifeleri arasındadır.

Satış yönetiminin kapsamı son zamanlarda genişleyerek aşağıdaki görevleri de içine almıştır:

1. Satış hedeflerinin seçimi,
2. Genel marketing politikalarının tespiti,
3. Müessesenin yapması gereken satış fonksiyonlarının analizi ve aralarındaki ilişkilerin tayini,
4. Satış örgütünde birlik ruhunun yaratılması, moralin takviyesi ve ahenkli bir işbirliğinin temini,

5. Satış örgütünün geliştirilmesi ve değişen şartlara uydurulması,

6. Satış işlerinde takip edilecek idarî rutinlerin tespiti ve geliştirilmesi.

7. Satışla ilgili plânlartn hazırlanmasını ve idarî kontrolü ilgilendiren diğer işlerin yapılması.

Yukarıda belirtilen görevlerin yerine getirilmesi için gerekli bilgi ve kabiliyet, yalnız eğitim ve tecrübenin birleşmesiyle meydana gelebilir.

Sadece tecrübe veya ilham ve sezişle satışların idare edilebildiği zamanlar geride kalmıştır. Artık modern işletme idaresini ve bunun satış faaliyetlerine uygulanmasını bilen idarecilere ihtiyaç vardır. Bugün satış örgütlerinde en çok görülen zayıf noktalar şöyle özetlenebilir :

1. Satış yöneticilerinin bilimsel yetersizliğinden ötürü marketing problemleri objektif bir davranışla incelenememektedir.

2. Satış personeline bilimsel ve tecrübî metodlarla rehberlik yapılması yerine, ilham ve içgüdülerden yardım umularak rakiplerin karşısına çıkıldığı görülmektedir. Bazı idareciler mücadele arzusu ve ilham verici konuşmalarla başarıya ulaşılabilceği kanısındadırlar.

Manevî değerler inkâr edilemez. Ancak bunlar bilgi ve mantığın yerini dolduramayacağından, yalnız ilhamla satış işlerinde azamî verim sağlanamaz.

3. Satış personelinin seçiminde gereken titizlik gösterilmemektedir. Bu konudaki hatalar, diğer personelin temininde yapılandan daha pahalıya mal olmaktadır.

4. Eğitimin önemi yöneticiler tarafından kabul edilmekle beraber, genellikle, satış personeline uygulanan eğitim programı kalite ve kantite yönlerinden yetersizdir. Bu husus özellikle ufak müesseselerde çok barizdir.

5. Satış personelinin gereken nitelikte, nezaretçiden yoksun olması sonucu yeni bilgiler öğrenilmemekte ve hatalar düzeltilmemektedir. Bu durumun bir sebebi de, yukarı kademe yöneticilerinin satış personelinin görevinin kapsamı ve onun ihtiyaçları hakkında gereken bilgiye sahip olmamalarıdır.

Yukarıda belirtilen hususlar yalnız sermaye sahipleri ve satış personeli değil, aynı zamanda tüketiciler için de zararlı olmaktadır. Yapılan etüdlere göre, tüketicilerce ödenen paranın önemli bir kısmı imalâtan sonraki hizmetleri karşılamaktadır. Bazı tüketim maddelerinde bu oran, perakende sa-

tiş fiyatının % 50'sine kadar yükselmektedir.

Artık satış yöneticilerinin tüketicilerin görüşlerine ve menfaatlerine daha fazla önem verip, sürüm faaliyetlerini bilimsel ve tecrübî görüşle örgütlemeleri zorunludur.

SATIŞ ORGANİZASYONU :

Satış faaliyetlerine uygulanacak organizasyon yapısının kararlaştırılmasında gözünde tutulması gereken bazı faktörler vardır. Bu faktörler her müessese için aynı öneme sahip olmamakla beraber, ihmal edilmemeleri zorunludur. İlk olarak düşünülmesi gereken faktör satış kısmının büyüklüğüdür. Satış teşkilâtı, muhtelif kısımlardan, uzman niteliğinde satış personelinin gerektiren çeşitli fonksiyonlara sahip ünitelerden meydana gelen teşekküllerin organizasyonu kompleks bir görünüştür. Diğer taraftan, küçük satış kısımlarının organizasyon plânı ise basit ve uygulaması kolaydır.

İkinci faktör organizasyonun geçici bir süre için yapıp yapılmadığıdır. Geçici organizasyonlar mümkün olduğu kadar basit olur.

Üçüncü faktör satış faaliyetlerinin kapsadığı bölgenin genişliğidir. Bölgenin büyüklüğü oranında idarî problemler artar, satış

personeline gerektiği şekilde nezaret edilmesi, çalışmaların kontrol ve koordinasyonu güçleşir.

Bu gibi durumlarda organizasyonda desantralizasyon düşünülebilir. Ancak, hangi işlerin desantralizasyonla yönetiminin gerektiği; desantralizasyonun rizikoyu azaltıp azaltmayacağı; mevcut personelin niteliklerinin böyle bir uygulama için yeterliliği gibi hususlar titizlikle incelenip, kesin bir yargıya varılmadan bu konuda harekete geçilmesi sakıncalıdır.

Dördüncü faktör personel'dir. Birçok organizasyonlar, müessese faaliyetlerinin rasyonel bir şekilde gruplandırılmasından ve kıymetlendirilmesinden ziyade; mevcut personelin niteliklerine göre yapılmaktadır. Mevcut personelin yetersizliklerine dayanarak satış faaliyetlerini organize etmek çok sakıncalı olup; böyle bir organizasyonda gereken denge ve devamlılık olamayacağı gibi, personel değişiklikleri müesseseye büyük malî külfetler yükler.

Halbuki, müessesenin amaçlarına ulaşabilmesi için yapılması gereken satış fonksiyonları bilimsel bir görüşle gruplandırıldıktan sonra, seçilen organizasyon tipine (hat, hat ve kurmay, fonksiyonel ve komite) göre yetki ve sorumlulukların belirtilmesi, görevlerin

üniteler arasında dağıtımı, rutin işler için prosedürlerin tesbiti yapıldıktan ve organizasyon şeması ile satış personeli için bir el kitabı hazırlandıktan sonra personel konusu ele alınmalıdır.

Üzerinde durulması gereken diğer bir faktör de, satış fonksiyonlarının ne derecede bir ihtisaslaşmaya gerektirdiğidir.

Satılacak malların ve ilgili pazarların özellikleri gibi nedenlerle ihtisaslaşmanın zorunlu olduğu durumlarda, organizasyon plânları çok detaylı bir hal alır. Ancak, ihtisaslaşma belirli ve sınırlı bazı fonksiyonlar için gerekiyorsa; organizasyon yapısının basit olması mümkündür.

İhtisaslaşma arttıkça koordinasyonun önemi ve güçlüğü de fazlaşır.

Satış faaliyetlerinin müessesenin diğer kısımlarıyla anenkli

bir işbirliği halinde yürütülmesi gerektiğinden, satış organizasyonu yapılırken bu iç ilişkiler ihmal edilmemelidir.

Her görevin hangi niteliklere sahip personeli gerektirdiği tesbit edilerek buna göre personel temin edilmeli, terfi ve taltif esasları ile satış teşvik sistemi satış personeline bilinmelidir.

Reorganizasyon :

Yetki ve sorumlulukların yeniden belirlenmesi, üniteler arasında koordinasyonun geliştirilmesi, müessesenin büyümesi, satış konularında ve politikalarında önemli değişiklikler nedenleriyle satış faaliyetlerinin reorganizasyonu zorunlu olabilir. Böyle bir durumda organizasyon plânının tamamen değiştirilmesi gerekebileceği gibi, bazı değişiklik ve ilâvelerle mevcut organizasyonun muhafazası da değişen şartlar için yeterli olabilir.

Türkiye'de Turizm İstatistikleri

Yazan : ALİ TOPALOĞLU

Yurdumuza gelen ve yurt dışına çıkan Türk vatandaşları ile yabancılar, hudut giriş ve çıkış kapılarında matbu giriş ve çıkış fişlerini doldurmakla yükümlüdürler. Bu fişler, ilgili Emniyet Makamları tarafından Devlet İstatistik Enstitüsüne ulaştırılmaktadır.

Sözü geçen Enstitüde yapılan gerekli işlemler ve çeşitli yollarla gerçekleşen değerlendirmeler bir lahare tablolar halinde yayınlanmaktadır.

Devlet İstatistik Enstitüsü yayınlarından yararlanarak hazırlanmış olan bu inceleme yazısının ilk kısmında yurdumuza gelen yabancıları çeşitli açılardan inceleyeceğiz. Yazımızın ikinci kısmı dış memleketlere giden vatandaşlarımızın incelenmesine ait olacaktır.

I — TÜRKİYE'YE BELEN YABANCILAR :

Eldeki verilere göre yurdumuza gelen yabancıların sayısı son 6 yıl içinde şöyle olmuştur :

1965	361.758
1966	440.534
1967	574.055
1968	602.996
1969	694.229
1970	724.784

Bu tablo yurdumuza gelen yabancıların sayısında her yıl muntazam bir artış olduğunu ortaya koymaktadır.

Yabancılar yurdumuza en ziyade Haziran-Eylül döneminde gelmektedirler. Aşağıdaki tablo, yıllara göre vaki mutlak artışın, aylara göre de mevzubahis olduğunu göstermektedir.

İ K T İ S A T

Yıl	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül
1968	56.136	112.644	106.404	70.139
1969	70.948	120.465	135.561	85.943
1970	84.047	128.358	135.195	86.404

Ülkemize gelen yabancıların kullandıkları vasıtalar içinde deniz hava ve karayolu muntazam bir ar-

tış gösterirken, trenle gelenler azalmaktadır. Şöyle ki :

Yıl	Deniz	Hava	Kara	Tren	Toplam
1968	188.183	199.744	193.141	21.928	602.996
1969	226.937	236.418	215.220	15.654	694.229
1970	244.228	247.142	209.819	23.595	724.784

Yurdumuza gelenler 21 ayı ilimizde bulunan giriş kapılarından girerek geçiyorlar. Bu iller arasında 1970 yılı itibariyle en büyük yük şöyle dağılıyor :

1 — İstanbul	312.974
2 — Edirne	159.198
3 — Aydın	66.517
4 — Muğla	36.374
5 — Hatay	34.886
6 — İzmir	26.168

hat sebeplerine göre yapılan bir ayırım sonucunda aşağıdaki rakamlar elde edilmektedir. (Toplam 724.784)

Turizm	: 652.647
Tahsil	: 12.075
Çalışmak	: 21.629
Muhaceret	: 4.342
Diğer	: 34.091

1970 yılında belli başlı 53 ülkeden yurdumuza gelenler arasında Batı Almanya'dan gelenler 69.327 kişi ile ilk sırayı, A.B.D. den gelenler 69.138 kişi ile ikinci sırayı alıyor. Sonra sırasıyla 49542 kişi ile Fransa üçüncü, 34.670 kişi ile İngiltere dördüncü, 27523 kişi ile Yugoslavya beşinci sırada yer alıyor.

Gene 1970 yılı itibariyle seya-

Bu dağılım yurdumuza gelenler içinde turizm amacının % 90.04 oranında büyük bir paya sahip olduğunu göstermektedir. Turist sınıfına alınanların gezi ve ziyaret için gelenlerle staj ve tetkik için gelenler ve nihayet spor ve eğlence için gelenleri kapsadığını belirtmek istiyoruz. «Diğer Maksatlar» grubuna transit ve meçhuller girmektedir. Bu açıklamalar ışığında yıllara göre seyahat sebebi incelendiğinde aşağıdaki sayılara ulaşılmaktadır :

Seyahat Sebebi	1967	1968	1969	1970
Turizm	513.079	542.089	626.398	652.647
Tahsil	7.408	8.226	10.681	12.075
Çalışmak	23.080	22.459	21.354	21.629
Muhaceret	836	1.062	2.222	4.342
Diğer	29.652	29.160	33.574	34.091
Toplam	574.055	602.996	694.229	724.784

Türkiye'ye gelen yabancıların kaldıkları müddete göre dağılışı ancak bunların çıkış sırasında doldurdukları matbu föylerle tespit edilebilmektedir. Bu nedenle geceme süresinin tayininde «Türkiye'den Çıkan Yabancılar» esas alınmaktadır.

Geceme süresi açısından

Süre	1967	1968	1969	1970
24 saatten az	175.507	167.536	202.547	218.624
1-3 gün	127.304	166.857	183.517	181.087
4-7 gün	79.358	81.769	99.346	104.356
8-15 gün	54.537	64.615	78.167	84.928
16-30 gün	33.905	41.744	47.871	56.283
31 ve daha çok gün	51.561	53.500	59.730	57.300
Toplam	524.172	576.021	671.178	702.578

Yukarıdaki toplamların aynı yıl zarfında ülkemize gelen yabancıların sayısından düşük olması bu yabancılardan bir kısmının yıl sonunda yurdumuzdan ayrılmamış olması nedenine bağlanmaktadır.

Sunmuş olduğumuz bilgiler, yurdumuzun turizm amacıyla gelenler başta olmak üzere her yıl

üzülerek belirtmek isteriz ki en büyük pay 24 saatten az kalanlara ait olmaktadır. Beynelmilel dilde «Excursionists» diye anılan bu grup tam sayıya oranla maalesef % 31.1 gibi yüksek bir oran teşkil etmektedir. Aşağıdaki tablo yıllara göre geceme süresini belirtmektedir.

artan sayıda yabancıyı kabul ettiğini göstermesine rağmen genişlik itibariyle bizim üçte birimiz kadar olan İtalya'nın bizden asgarî 10 misli daha fazla turisti cezbedip ağırladığı göz önüne alınırsa, henüz büyük çabalar harcama durumunda olduğumuz kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

(Devamı gelecek sayıda)

Yurt dışındaki işçilerimiz

Özcan ŞENGÖLE
Devlet İstatistik Enstitüsü
Demografi Şubesi Müdürü

1960 larda başlayan ve sürekli olarak devam devam eden yurt dışına işçi gönderilmesi, üzerinde durulması gereken bazı sorunlar doğurmaktadır.

Batı Avrupada hüküm süren hararetli ekonomik faaliyet yabancı işgücüne olan ihtiyacı şiddetle arttırırken Avrupa'ya çalışmak ve kazanmak için giden Türk işgücünü unulmadık bir düzeye çıkarmıştır. Öyleki, bugün yurt dışındaki Türk işgücü yarım milyonu aşmış ve halen yurt dışına gitmek için İş ve İşçi Bulma Kurumuna başvurularının sayısı bir milyona ulaşmıştır.

Yurt dışına giden işçilerle ilgili yayınlar bugün oldukça büyük bir yer kaplamaktadır. Türkçe kitaplar, raporlar, makaleler ve konferanslar yanında yabancı dilde de

genişçe bir literatür doğmuştur. Ancak, özellikle Türkçe literatürde, yurt dışına işgücü gönderilmesi, Türkiye'deki yaygın işsizliği giderici bir tedbir ve işçiler birer döviz makinesi olarak görülmüş ve övülmüşlerdir. Oysa bu salt madalyanın bir yüzüdür.

Genellikle hükümetler «dış göç» deyiminden hoşlanmazlar ve yurt dışına işçi gönderen ülkelerde bu işçilerin kısa bir süre sonra, belli bir miktar döviz tasarruf ederek ve yeni bir takım becerilerle dönecekleri görüşü yaygındır.

Oysa, gerçek bunun aksidir. Gerçekten işçi bir iki yıl sonra dönmek istemekte ve hatta dönmekte, fakat bir süre sonra umduğu bağımsız işi kuramadığından yada başarısızlığa uğradığından tekrar gidişin yolunu aramakta ve

bazı istisnalar dışında geri dönmektedir.

Hükümetler ve kamu oyu hoşlansa da hoşlamasa da gerecek bundan farklı değildir. Bu görüşümüzü kanıtlayan bazı verilere sahibiz. Bonn Büyükelçiliğimizin Federal Almanya'da çalışan Türk işçileri ile ilgili 12 ocak 1971 tarihli raporunda da yer aldığı gibi Federal Almanya'da mevcut evli Türk erkeklerin % 7 si bir Almanla evlidir. Yine son üç yılda Almanyada Türkler arasında meydana gelen evlenme olaylarının ortalama % 54 ü bir yabancı ile olmaktadır. Bugün Anadolu'nun hemen her köyünde rastlanabilen bir yada bir kaç terk edilmiş kadının kocasının yurt dışında olduğu ve kendisinden haber alınmadığı bilinmektedir. Yurt dışındaki işçilerimizin % 82 si evli ve fakat ancak % 28 inin eşi yanında iken bundan başka bir sonuç beklenemezdi. Daha fazla döviz getirebilecek diye biz işçilerimizi eşleriyle birlikte gitmeyi teşvik etmezsek, daha çok ailenin dağıldığını göreceğiz ve işçiler arasında ruhi depresyon vak'alarının arttığına tanık olacağız.

5. Ekim 1971 tarihli Dünya gazetesinde Alman Frankfurterden aktarılan yazıda özetle «Federal Almanyada halen mevcut yaklaşık 2 milyon 200 bin yabancı işçinin % 90 ı Almanya'da uzun süre kal-

mak istemektedir. İçlerinde birçoğları Vatanlarına dönmek kararını aldıkları halde Almanya'da bir süre daha kalmayı tercih etmektedirler. Yabancı işçilerin üçte bir oranındaki kısmı Almanya'da dört yılı aşkın bir zamandan beri bulunuyor, yedi ve daha fazla yıl kalmış olanların oranları ise % 25 kadardır. Bu arada bazı yabancı işçiler de Alman uyruğuna geçmek üzere ilgili makamlara müracaat etmektedirler» denilmektedir.

Yabancı işçilerin topluma uymaları yönünden en önemli sorun dil bilmemeleridir. İşçi, bulunduğu ülkenin dilini bildiği oranda toplumla kaynaşmakta daha kolay başarıya ulaşmaktadır.

Almanya'daki yabancı işçiler arasında dil bilenlerin oranı üçte bir iken Türk işçileri arasında bu oran daha da düşüktür. İşçiyi dil öğrenmeğe teşvik etmek ve dil bilmenin sağlayacağı avantajları anlatmak ilgili makamlarca bir görev olarak kabul edilmeiştir.

Avrupa'nın bu konuya ilişkin verileri yabancı işçiler tarafından işlenen suçların hızla artmakta olduğunu göstermektedir. Bonn Büyükelçiliği raporunda Türk işçileri tarafından işlenen suçlar hakkında bilgiler verilmektedir. Bu bilgilere göre 1968-1969 yıllarında Federal Almanya'da yabancı işçilerin işle-

lediği suçların % 13 ünün Türkler tarafından işlendiği anlaşılmaktadır. Yabancı işçiler arasında Türklerin payının % 18 den biraz fazla olduğuna bakarak Türklerde suç oranının yüksek olmadığı sonucuna varmak yanıltıcıdır. Zira, raporda bu istatistiklerin hemen altında cinayet, ağır yaralama, katle teşebbüs ve belge sahtekarlığı suçlarında Türklerin başta gittiği belirtilmektedir.

Bu durum bir yabancı topluma uymanın zorluğundan ileri gelmektedir. Köln halkının niçin toplumlarına kabul etme konusunda İtalyan ve Yunan işçilerini Türk ve İspanyol işçilerine tercih etmelerinin üzerinde durmak gerekir. (1)

Andığımız bu araştırma sonucunda yabancı işçiler için dört bölümden ibaret bir «uyumsuzluk indeksi» hazırlanmıştır. İndekste, Yunan işçilerinin tamamen aksine, Türk erkekleri en üstte, Türk kadını ise en altta yer almaktadır. Uyumsuzluk indeksinin alt bölümlerinin neler olduğuna bakınca Türk işçilerinin Alman toplumuna kabulünde yerli halkın niçin çekimser davrandığı ortaya çıkıyor. Bu bölümler :

- 1 — Dil bilgisizliği
- 2 — Kaza yapma ve hastalık geçirme
- 3 — Suç işleme

4 — Seksüel davranış ve huylar.

Yukarıda bahis ettiğimiz araştırmamızın raporunda «Türkler çoğu zaman saldırgandırlar ve kanuna karşı gelirler», buna karşılık «Türkler halkın kendilerini kabul etmelerini yalnızca beklerler, İspanyollar ise tevazü gösterisi ile kendilerini kabul ettirmeye çalışırlar,» denilmekle Türk işçisinin de Batı toplumuna uymak ve yerli halkla kaynaşmak konusunda bir çaba göstermediğinden acı bir dille bahsedilmektedir.

SONUÇ :

1 — Batılı iş verenin ucuz iş gücü ve fazla üretim amacı için Türk işçisi, biçilmiş kaftandır. Genellikle sendikasız olması, az ücretle çalışmaya razı ve ihtilâf çıkarmaktan kaçınan uysal karakteri Türk işçisini iş veren tarafından aranır hale sokmuştur.

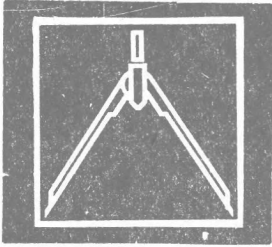
2 — Türk işçisini yurt dışına sürükleyen en önemli saik paradır. Ancak ihtiyacı olan parayı biriktirdikten sonra da kalma eğilimi çoğu kez ağır basmaktadır. Nitekim yabancılarla evlenen işçilerin sayıca çoğalması ve ortalama işçi kalış süresinin gitgide artması yakın bir gelecekte işçilerin devamlı göçmen niteliği kazanacaklarına ilişkin ipuçlarıdır.

3 — Yurt dışındaki işçilerimizin önemli uyumsuzluk sorunları vardır. Bunların bir kısmını çeşitli kaynaklardan derlediğimiz şekilde sunmağa çalıştık. Yurt dışına işçi sevkini teşvik eden bir hükümetin işgücü ihracatından doğan sorunlara tedbirler araması ve bulması gerekir.

Bu nedenle Çalışma Bakanlığı bünyesinde yurt dışındaki işçilerin sorunları ile ilgilenecek ayrı bir

birim kurulması kararını ne kadar geç kalınmış olsa da takdirle karşılıyoruz.

-
- (1) **Foreign Workers in the Federal Republic of Germany, Problems of temporary or permanent integration and return. Karl B. Bingemer. Contribution to II. European Population Conference Eylül 1971.**

Yabancı Sermaye ve Sanayiiimiz

Nurettin ÖZŞİMŞEK

Milletlerarası ticari ilişkilere 20. yüzyılın getirdiği önemli bir özellik te «Sermaye» ihracıdır. İleri endüstri artık mamûl, makina ihracı yerine, ülke dışı yeni yatırım kaynakları, yahut bizzat pazar içinde üretimi tercih etmektedir.

Bundan başka politik çıkarlara dayalı dış finansman ve kredi kuruluşları aracılığı ile gelişmemiş, az gelişmiş ülkelerin doğal kaynaklarının işletilmesine, tüketim maddeleri üreten sanayiinin kurulmasına katkıda bulunulduğu görülmektedir. Bununla beraber gerek politik alanda, gerek milletlerin kamuoyun-

da çağımızın ençok tartışılan sorunlarından biri de «yabancı sermaye-dış yardım konusudur. İleri sürülen olumlu, olumsuz görüşleri özetlemeden önce, şunu belirtmek yerinde olacaktır: gelişmekte olan ülkelerin kalkınabilmeleri için lüzumlu öz tasarrufları (sermayeleri) ile bunu tamamlaması gereken diğer ekonomik unsurlar, genellikle yeterli değildir.

İşte bu ihtiyaç, hele toplumların refaha ulaşma, kalkınma arzu ve amaçlarının, alt tabakalardan yukarıya doğru gitgide baskısını arttıran niteliği, yabancı sermaye-

dış yardım akımının ülkeden ülkeye, muhtelif şekil ve şartlar altında yayılma alanı bulmasını kolayca açıklamaktadır.

Memleketimizde de kalkınmanın gerçekleşmesi için, yapılan hesaplara göre, gayri safi milli hasılanın % 20 oranında yatırımlara kanallize edilmesi gerekmektedir. Buna mukabil Devlet'in sosyal, Kamu hizmetleri yükümleri ve bu alandaki yatırımları ile ekonomik ve sosyal bünyemizin sermaye birikimine yeterli oranda cevap verememesi sebebiyle arzulanan yatırım oranına ulaşılmadığı görülmektedir.

Diğer taraftan kalkınmada sadece sermaye faktörünün mevcudiyeti de yeterli değildir. Sermaye ile beraber doğal kaynakların, müteşebbis insan, teknik eleman kadrosu, teknik bilgi ve organizasyonun da birarada koordine edilmesi zorunludur.

Nitekim II. Cihan Savaşından sonra dış yardım alan ülkeler içinde evvelce ileri sanayi seviyesinde olanların, kısa bir süre içinde kalkınabilmelerini sermaye dışındaki unsurların esasen toplum bünyesi içinde mevcut olmasıyla açıklamak mümkündür. Az gelişmişlerin içinde bulundukları kısır çember; yatırımların kalifiye eleman ve teknik bilgi noksanlığı se-

bebiyle ancak uzun bir sürede verimli hâle gelebilmesi ve neticede sermaye birikiminin çok yavaş bir tempo ile gelişebilmesidir.

Şu hâle göre tek çıkar yol önce sermaye unsurunu (yatırımları) çoğaltmak ve bununla birlikte teknik eleman, teknik bilgi ve organizasyon bakımından da yeterli duruma gelmenin yollarını aramaktır.

Memleketimizdeki durum yaklaşıklık olarak yarım yüzyıllık zaman dilimi içinde şu seyri izlemiştir: Cumhuriyetimizin kuruluşundan itibaren 1950'ye kadar yabancı sermaye yatırımlarına müsaade edilmediği görülmektedir. Bunda kuşkusuz, Osmanlı Devletinin gerileme döneminden itibaren memlekete giren yabancı sermayenin, tek taraflı ve salt kendi çıkarları yönünde çalışarak kapitilasyonlara dönüşmesi rol oynamıştır. Bu durumun yarattığı çekingenlik ve güvensizlik II. Cihan Savaşının sonuna kadar devam etmiş, evvelce yabancı sermaye tarafından kurulan işletmeler millileştirilmiş, dış istikraz borçları da tasfiye olunmuştur.

Ancak bu dönemden sonra gelişmekte olan ülkelerin yabancı sermaye ve dış yardımdan yararlanmaya başlamalarıyla beraber, 1. ve 2. Beş Yıllık Kalkınma Plânla-

rında yabancı sermaye faktörü nazara alınmış ve 5583, 5821 (1951 yılında) ile 6224 (1954 yılında) Sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunları çıkarılmıştır.

6224 Sayılı ve önce çıkanlara nazaran daha liberal eğilimli olarak nitelenen Y. S. Teşvik Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra yabancı sermayenin memleketimizle ilgilendiği görülmektedir. Bu Kanuna göre yatırım için memleketimize gelecek yabancı sermaye; yabancı para, bu kanuna göre kurulan bir teşebbüsten elde edilen kârlar, makina, teçhizat, aletler, sınaî ve turistik tesisler, yedek parçalar, makina aksamı, lisanslar, patent hakları, hizmetler şeklinde olabilir.

Bu konudaki müracaatların tetkik ve karşılanması amacıyla Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesi» kurulmuş ve mezkur Komite 1967 yılına kadar faaliyetini sürdürmüştür. 1967'de kabul ve yürürlüğe giren 933 sayılı Kanunun 6. maddesiyle Komite lağvedilmiş, müracaatların sür'atle karara bağlanması görevi Devlet Plânlama Merkez Teşkilâtına verilmiştir. 1962'den itibaren ve Plânlı döneme girişle beraber yabancı sermaye hareketleri hızlanmıştır. Buna rağmen gelen yabancı sermayenin yıllık tutarları beklenen hacme ulaşamamıştır.

Yurdumuza Fiilen Gelen Yabancı Sermaye ile Transfer Edilen Karşılıklar (1952 - 1967 Toplam olarak)

Fiilen gelen: 572.926.791 :

Transfer edilen kârlar:

253.320.549

Gayri maddi haklar: 26.079.626

Transferler

toplamı: 279.390.175

(Kaynak: Türkiye'de Yabancı Sermaye, Prof. Kenan Bulutoğlu İstanbul-1970-S. 190)

Yukarıda mahiyeti ve tarihi gelişme seyri kısaca belirtilen yabancı sermayeyi iki ana grupta toplamak mümkündür:

1. Öz sermaye şeklinde gelenler, (aynı, nakdi ve gayrimaddi haklar, patent, Know-How vs.))
2. Dış Krediler (İstikrazlar)

Yabancı sermaye memleketimize değişik bünyelere sahip rejimlere tabi olarak girmektedir. Örneğin 17. Sayılı Türk Parası Kıymetini Koruma mevzuatı, dış kredi ve yatırım sermayesinin memleketimize girmesini mümkün kılmaktadır. Ancak iade ve kâr transferini garanti etmemektedir. Yukarıda sözü edilen 5583, 5821 ve 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik kanunu ise genel mahiyette olup, hem yatırım sermayesini, hem de kredileri kapsamaktadır.

Özel kesim sanayiimize dış krediler, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası kanalıdan intikal etmektedir. Dış krediden faydalandırılacak yatırım projeleri adigeçen Banka uzmanlarının ve Plânlama Teşkilâtının süzgecinden geçmektedir. Bunlar mahiyet itibariyle kullanış yerine ve ekonomik verilere uygun, uzun vadeli ve düşük faizli yatırım kredileri olup Milletlerarası Mali Kurumlardan sağlanmaktadır.

Bunlardan başka, Özel kuruluşlar için, özel statülere göre kabul edilen yabancı sermayeler olarak; petrol arama, sondaj ve üretim, tasfiye faaliyetleriyle ilgili 6326 sayılı Petrol Kanunu ile 7462 sayılı Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları Kanununu da zikretmek yerinde olacaktır. Bu Kanunlar da memleketimizde öz sermaye ve dış kredilerin girmesine ve faaliyetine olanak vermiş bulunmaktadır.

Yukarıda toplam döviz olarak verilen ve 1952-1967 döneminde memleketimize giren yabancı sermayeye ilişkin detaylı bilgiler mevcut olmakla beraber, yaklaşık olarak % 45'inin Petrol Kanunu çerçevesinde, % 31'inin Ereğli Demir ve Çelik Fabrikalarına, diğer % 12'sinin de Türkiye Sınai Kalkınma Bankası aracılığı ile girdiği ifade edilebilir.

Yine bu toplam yabancı ser-

mayenin yarısından biraz fazlasını Öz sermaye -yâni çıkış süresi olmayan veya tâyin edilmemiş olanlar- teşkil etmekte, diğerleri kredi mahiyetinde olup, belli sürelerle ödenerek iade edilmiş olmaktadır.

Yabancı sermaye yatırımlarının büyük bir kısmı sanayi alanına tahsis edilmiş durumdadır. Bankacılık, inşaat, nakliyecilik, tarım ve antrepoculuk gibi, sanayi dışındaki yatırımların oranı pek azdır. Sanayi alanındaki yatırımlar ise ağırlık sıralarına göre şöyledir: Petrol Sanayii, Metalurji, (demir-çelik), kauçuk, otomotiv, tekstil, inşaat malzemesi, gıda ve diğer sanayi kolları.

Yabancı sermaye memleketimizde tüketim ihtiyacının yoğun olduğu istihsal alanlarına yatırım yapmaktadır. Bu itibarla iç tüketimin karşılanması ve dolayısıyla ithalât ikamesi yönlerinden ekonomimize faydalı olduğu bir gerçektir. Son birkaç yıl içinde ise, bazı mamullerin ihracı için, aynı zamanda kuruluş statülerindeki yükümlülerini de yerine getirmek üzere teşebbüslere geçildiği, ihrac kapasitelerini karşılayacak tevsi- lere gidildiği görülmektedir.

Yabancı sermaye yatırımları ayrıca, yerli müteşebbislerimize yatırım alanlarının seçimi ve imalât-pazarama konularında yol gösterici bir rol oynamaktadır.

Ücret karşılığı veya diğer yollardan her zaman temini kabil olmayan modern teknolojinin yabancı sermaye ile yurdumuza girmekte olduğu da şüphesiz en önemli ekonomik katkıdır. Bu şirketler işletmelerinde yüksek oranda teknik eleman, kalifiye ve düz işçi çalıştırmakta ve memlekete ayrıca vasıflı eleman yetiştirilmesine de gerek iş başında eğitim ve kurslarla ve gerek dış merkezlerinde staja göndermek suretiyle faydalı olmaktadır.

Yabancı sermaye son yıllara kadar kârını ve gayrimaddi haklarının önemli bir kısmını transfer etmeyerek otofinansmanda, ekonomimizin bünyesinde kullanmış, bununla birlikte oynadığı ithal ikamesi yoluyla da dış ödemeler den-gemizdeki tesiri müsbet olmuştur.

Memleketimizde yabancı sermayeye karşı yöneltilen eleştiriler başlangıçta genellikle doktriner, ideolojik açıdan yapılmıştır. Sonraları tatbikat alanına kayıldığı, ekonomimize katkısı ve faydaları gözetilmeden kâr transferleri, yatırımların memleket ihtiyacına ve sanayileşmemize uygun olup olmadıkları yönlerinden tenkitlere girişildiği görülmektedir.

Genel olarak yabancı sermaye sirkülasyonunu etkileyen âmiller ise; gelen için güvenli bir ortam

ve rantabilite, kabul eden yönünden de ihtiyaçlara ve kalkınmaya uygun şartlar şeklinde özetlenebilir. Bu nedenlerle yabancı sermaye gelişmemiş, az gelişmişlerden çok gelişmiş memleketleri tercih etmektedir. Diğer taraftan artık doğu blokuna dahil ülkeler de yabancı sermayeden faydalanmakta veya bu yolda teşebbüslerde bulunmaktadır.

Yabancı sermayeyi kabul eden Yunanistan, İtalya, Arjantin, Gine, İrlanda, Bolivya, Pakistan, İspanya ve İsrail gibi birçok ülkelerde bu tür sermayenin geliş, yatırımları, kâr transferleri ve çalışma koşulları kanun ve kararnamelerle düzenlenmekte, gerekli hukuki denetlemeler yapılmaktadır.

SONUÇ :

Ülkemize ilk kez Osmanlı Devletinin gerileme döneminde giren yabancı sermayenin, tek yönlü çıkara dayalı faaliyeti, Cumhuriyet idaresiyle beraber tasfiye edilmiş, bu dönemin toplumda yarattığı çekinglilik ve güvensizlik 1950 yılına kadar sürmüştür.

1950'den sonra ve Plânlı Kalkınma aşamasında şiddetle duyulan sermaye ve teknoloji ihtiyacı ile dış sermaye uygulamasının diğer ülkelerde görülen olumlu sonuçlarının da etkisiyle yurdumuza

tekrar, çıkarılan kanunlar çerçevesinde yabancı sermaye kabulüne başlamış, bunun 1952-1967 yılları arasındaki yatırımlarına ilişkin mevcut bilgiler, yukarıda özetlenmiştir. Kalkınma sözcüğü, modern uygarlık seviyesine ulaşmağı, toplumsal gelişme ve refahı, teknolojik yeteneklere sahip olmayı ifade etmekte, iç ve dış koşullar Ulusumuzun bu amaca en kısa sürede ulaşmasını gerektirmektedir.

Bu itibarla iç-dış her kaynaktan bilimsel ve politik ölçü ve imkânlar çerçevesinde yararlanma, açığımızı süratle kapama durumundayız. Memleketimizde artık

bu gerçeklerle beraber, sanayi ve sanayileşmenin problemleri anlaşılmış, Kamuoyunun teşekkülü yolunda da önemli gelişmeler kaydedilmiştir.

1972 Yılı diğer alanlarda olduğu gibi, yabancı sermaye için de yeni bir dönemin başlangıcı olarak noktalayabiliriz. Uzunca kalkınma yolunda yeni bir atılımı ifade eden bu dönemde, yabancı sermaye yatırımlarının da yetkili uzman ve merciler tarafından değerlendirilmesi yapılacak, kuşkusuz azami ekonomik faydanın sağlanması yönünde gerekli tedbir ve önlemler araştırılacaktır.

Dergimize Abone Olunuz
Abone Bulunuz
Yazı Gönderiniz

ÖZEL TEŞEBBÜS REHBERİ

Kuruluş ve Faaliyetler ile İlgili
Esas ve Usuller

- * Kayıtlamalar
- * Kısıtlamalar
- * Yasaklamalar
- * Yükümlülükler

Yazan : Kemâl EVLİYAĞLU

Dağıtım :

TİSA Matbaacılık Sanayii — ANKARA

Fiatı : 60 TL.

Yazan : MUHARREM TAŞÇIOĞLU

ASGARİ GEÇİM
ASGARİ ÜCRET Sorunları
ve bu konular karşısında

TÜRKİYE

Dağıtım :

TİSA Matbaacılık — ANKARA

Fiatı : 40 TL.

72^{DE}
mutluluğunuzu

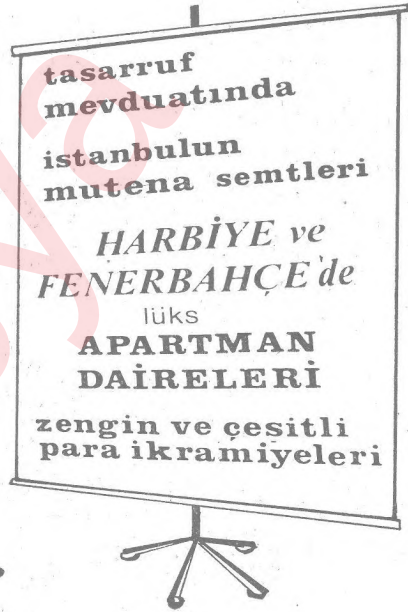
AJANSTEK

GÜNEY SANAYİ tamamlayacaktır

(Ajanstek 72-136)

istikbaldeki emniyetiniz tasarrufunuzdur

kuruluş 1946

sermayesi 80.000.000 TL.

PARANIZIN İSTİKBALİNİZİN İŞİNİZİN GARANTİSİ

GARANTİ BANKASI

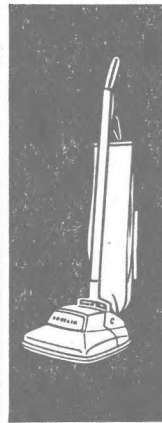
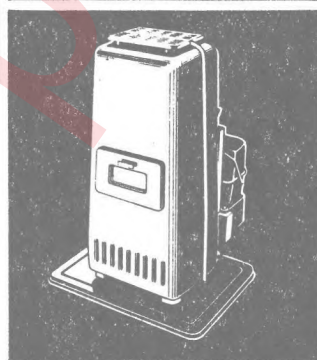
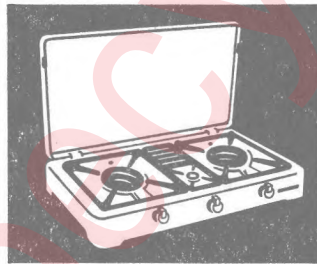
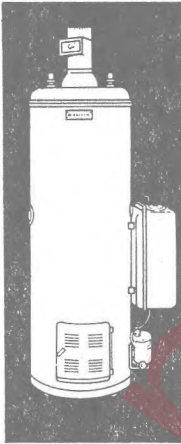
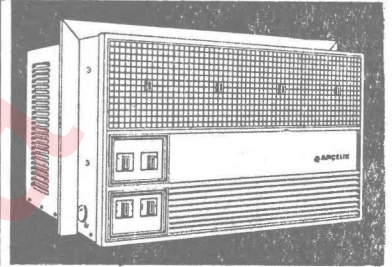
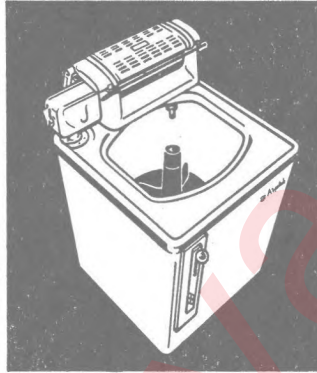

ARÇELİK

ARÇELİK

daima en iyisini imal eder

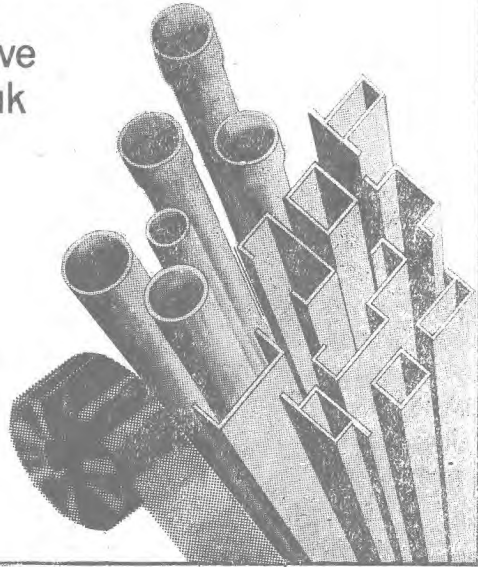
üstün kalite
uygun fiyat
devamlı servis

Borusan mamulleri dış pazarlarda

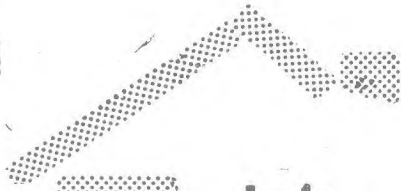

1971 de 6 yabancı
ülkede bütün Avrupa
mamulleri ile
boy ölçüştük ve
başarı kazandık

Bs **BORUSAN**
BORU SANAYİİ ANONİM ŞİRKETİ
İSTANBUL
1958

ARSLAN

tek

veya

BLOK

• yapı tuğlası

• ateş tuğlası

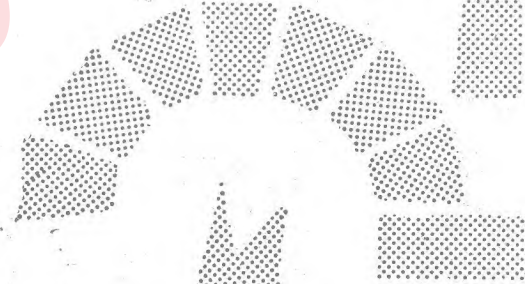
ateş harçları

izolasyon tuğlası

EYÜP — İSTANBUL

Mz. : 44 30 40

Fab. : 33 22 10

11

st

BUGÜNÜN
KÜÇÜKLERİ
YARININ
BÜYÜKLERİDİR

ÇOCUKLARINIZI
TASARRUFA
ALİŞTİRİNİZ

T.C.ZİRAAT BANKASI

**HOS
GÖRÜŞÜ**

**ŞARAP
SANAYİİNDE
KALİTE ve NEFASET
ÖRNEĞİNİ YİNE**

**TEKEL
SUNAR**

